

Jaarverslag 2024

Inhoudsopgave

Bestuursverslag	3
 Jaarrekening	
Balans per 31 december 2024	33
Staat van baten en lasten over 2024	35
Kasstroomoverzicht	36
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	37
Toelichting op de balans per 31 december 2024	44
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	53
 Overige gegevens	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	58
Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming	60

Jaarverslag Escher in Het Paleis 2024

Bestuursverslag

Het bestuur van Escher in Het Paleis biedt hierbij zijn bestuursverslag aan voor het boekjaar dat geëindigd is op 31 december 2024.

De Stichting Escher Collectie is gevestigd te Den Haag aan Lange Voorhout 74 en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 21794207. De stichting heeft ten doel het inrichten, in stand houden en exploiteren van Het Paleis en het tentoonstellen van de Escher Collectie. Het bestuur van de stichting is belast met de algemene en dagelijkse leiding van het museum. Het bestuur is verantwoordelijk voor het functioneren en de resultaten en legt daarover verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Missie

EiHP heeft als missie het werk en het leven van de kunstenaar M.C. Escher te presenteren en op laagdrempelige en inclusieve wijze te ontsluiten voor een breed publiek.

Wie zijn we?

In EiHP kom je dicht bij Escher. Het museum verbindt de wereldberoemde kunstenaar aan zijn tijdgenoten en het talent van vandaag met sprankelende tentoonstellingen.

EiHP spreekt een zeer breed publiek aan, van jong tot oud en door alle lagen van de bevolking heen. Kernbegrippen voor het museum zijn inspiratie, interactie en verwondering. De organisatie heeft veel kennis over Escher en maakt deze door tentoonstellingen, educatie, website en activiteiten in en rondom het museum toegankelijk. EiHP presenteert, verzamelt, onderzoekt, bewaart, beheert en conserveert samen met Kunstmuseum Den Haag de grootste museale Eschercollectie ter wereld, die in eigendom is van de Gemeente Den Haag. EiHP is hét kenniscentrum op het gebied van Escher. Het museum is momenteel gevestigd in het voormalige winterpaleis van Koningin-Moeder Emma en brengt daarmee als openbare instelling ook de rol van het koningshuis in de hofstad onder de aandacht.

Positionering

EiHP is ontstaan vanuit de overtuiging dat M.C. Escher recht heeft op een permanente plaats binnen het Nederlandse museale landschap, vergelijkbaar met andere beroemde kunstenaars als Rembrandt, Van Gogh en Mondriaan. EiHP heeft inmiddels overtuigend aangetoond dat Eschers werk een zeer divers publiek aanspreekt. Het museum trekt niet alleen het traditionele museumpubliek, maar ook bezoekers die anders wellicht niet snel een museum zouden bezoeken. Uniek aan Escher is dat zijn fantasierijke prenten en optische illusies vele generaties aanspreken. Wereldwijd gebruiken docenten in bètavakken Eschers werk om leerlingen te enthousiasmeren voor deze disciplines. De binding met het onderwijs is voor EiHP dan ook sterk. Eschers werk daagt het oog van de kijker op verschillende manieren uit en nodigt direct uit tot bevragen. Hij leert de toeschouwer kijken. EiHP neemt als monografisch museum een unieke positie in binnen het museale landschap: weinig andere kunstenaars kunnen in hun eentje een heel museum draaiend houden.

Samenvatting 2024

2024 was voor Escher in Het Paleis het eerste 'normale' jaar na de covidperiode en het jubileumjaar 2023. Een jaar met positieve veranderingen waarin we het kleine team hebben kunnen versterken met een assistent-conservator voor (0,67 fte) en een medewerker educatie voor (0,9 fte). De directie is verrijkt met het aantreden van Margriet Schavemaker als algemeen directeur. Margriet Schavemaker is de opvolger van Benno Tempel, die eind 2023 als directeur aantrad bij het Kröller-Müller Museum in Otterlo. Voor haar aantreden was Schavemaker artistiek directeur van het Amsterdam Museum. Ze is tevens als bijzonder hoogleraar 'Media en Kunst in de Museale Praktijk' verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Escher in Het Paleis is opgetogen over haar komst.

Op tentoonstellingsgebied heeft Escher in Het Paleis niet stilgezeten en prachtige tentoonstellingen gepresenteerd, aanvullend op de vaste collectie. Zo begon 2024 met de tentoonstelling *Net als Escher*, welke duidelijk maakte hoe spel met perspectief en onmogelijke vormen nog steeds hedendaagse kunstenaars inspireert, waaronder Carlijn Kingma en Iris van Herpen. In de zomer volgden nieuwe tentoonstellingen met het werk van Maura Biava, onbekende tekeningen ontdekt door Eschers achterneef Joris Escher en werd het werk van Julie de Graag zij aan zij gepresenteerd met dat van Escher. Tegelijkertijd kreeg Tina Iris Chulo's installatie over de relatie tussen mens en natuur een prominente plek in de balzaal.

Achter de schermen werkte het museum samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aan onderzoek naar de lichtgevoeligheid van Eschers prenten en tekeningen (met een focus op de door Escher gebruikte inkten), om de belastbaarheid van de collectie te onderzoeken en een begin te maken voor een nieuw lichtbeleid voor het museum. De collectie werd uitgebreid met nieuwe aanwinsten, zoals een grote schenking van onbekende Eschertekeningen en de houtsnede *Witte poes*, waarbij de aankoop mede mogelijk gemaakt is door een schenking van de vrijwilligers van de Paleiswinkel en Gieline Escher. Ook werden prenten gerestaureerd en was er meer ruimte voor onderzoek in het conservatorenteam.

Educatie speelt een centrale rol bij Escher in Het Paleis. Leerlingen uit het primair- en voortgezet onderwijs konden Eschers werk op dynamische wijze ontdekken via een breed scala aan programma's. Het museum kiest voor lesmethoden waarbij de dialoog met de leerlingen voorop staat. De optische illusies en metamorfoses van Escher nodigen hen uit om verder te kijken dan het oog reikt. Hoogtepunt in 2024 was de ontwikkeling van de nieuwe museumles *Paleis der wonderen* voor groep 3 en 4 van het basisonderwijs door een bijzondere samenwerking tussen het museum, Haagse scholen met diverse levensovertuigingen en CultuurSchakel. Deze les combineert Eschers kunst met de geschiedenis van het paleis.

Ondanks deze successen konden 1693 leerlingen niet worden ontvangen door ruimtegebrek in het huidige pand, een probleem dat met de mogelijke toekomstige verhuizing naar de voormalige Amerikaanse ambassade kan worden opgelost. Samenwerkingen werden aangegaan met onder andere de Universiteit van Amsterdam en JINC om vmbo-leerlingen beter te bereiken en kansengelijkheid te bevorderen. Naast het educatieprogramma is ook het publieksprogramma verrijkt en verbreed met inspirerende rondleidingen, lezingen en workshops.

Diversiteit en inclusie was ook in 2024 een belangrijk onderdeel van onze organisatie. We programmeerden meer vrouwelijke kunstenaars, werkten met de Creative Muslim Club aan een event en deelden onze kennis n.a.v. ons specialisme rondom het toegankelijk maken van het museum voor blinden en slechtzienden. Ook maakten we onze audiotours toegankelijk voor slechthorenden en werkten we aan een breder publieksprogramma, onder andere gevoed door onze nieuwe directeur.

In totaal hebben in 2024 150.246 bezoekers genoten van de vaste collectie, de tijdelijke tentoonstellingen en educatieve activiteiten van het museum, waarvan 4.065 tijdens Museumnacht Kids en Museumnacht voor volwassenen. Dat zijn 5.246 bezoekers meer dan begroot. De verhouding binnenlands- versus buitenlands bezoek, 39% - 61%, was iets minder evenwichtig in vergelijking met voorgaande jaren waar de verhouding gemiddeld 42% - 58% was. Dit heeft te maken met de zeer slechte weersomstandigheden in de lente wat ook gevolgen heeft gehad voor het binnenlandse bezoek in de zomer. Veel mensen kozen ervoor hun vakantie door te brengen op een zonnigere bestemming. Deze reactie is ook waar te nemen in de statistieken van de nabij gelegen landen Duitsland en België. Dit beeld is overigens niet uniek voor EiHP, en komt dit jaar in de gehele toeristische en culturele sector naar voren.

Escher in Het Paleis verstevigde zijn aanwezigheid op de internationale toeristische markt dit jaar via brede samenwerkingen tussen vooraanstaande Nederlandse musea en toeristische organisaties. Dit om de zichtbaarheid van de 'Big Five' in Nederland te vergroten, wat zowel de samenwerking tussen musea als de aantrekkelijkheid van Den Haag als culturele bestemming vergrootte.

Met al het voorwerk eind 2023 en begin 2024 is ook het proces van de verhuizing van het Eschermuseum naar de voormalige Amerikaanse ambassade op stoom gekomen. Met toekenning van een voorbereidingskrediet door de Haagse gemeenteraad in november kon het museum de fase ingaan van de internationale aanbesteding. Dat dit gehele proces een groot beroep doet op de daarvoor bestemde reserves wordt duidelijk in het financiële deel van dit jaarverslag.

Dit bijzondere jaar was niet mogelijk zonder alle betrokkenen om ons heen. Onze dank gaat uit naar onze bezoekers, medewerkers en vrijwilligers, raad van toezicht, en alle lokale, regionale, nationale en internationale partners voor hun steun en inzet.

Tentoonstellingen

Ieder jaar presenteert Escher in Het Paleis minimaal drie grote en kleinere tijdelijke tentoonstellingen voor nieuwe perspectieven op Eschers werk. Dit jaar waren vier tentoonstellingen in het museum te zien: *Net als Escher*, *Maura Biava*, *Escher worden* en *Julie de Graag*.

Net als Escher

1 november 2023 t/m 24 maart 2024

24 maart 2024 markeerde het eind van de tentoonstelling *Net als Escher*, die startte in het licht van het Escherjaar 2023. In deze tentoonstelling was te zien hoe het gedachtegoed van Escher wordt uitgedaagd door hedendaagse kunstenaars en ontwerpers als Damien Hirst, Alexander McQueen, Hans Op de Beeck en Iris van Herpen. Door middel van onmogelijke objecten, meesterlijke metamorfoses en absurdistische architectuur toonde het museum thema's die betrekking hebben op Eschers oeuvre door de ogen van nu. Soms is Escher letterlijk als vertrekpunt gekozen, soms heeft een maker een fascinatie voor bepaalde thema's gedeeld, die vervolgens op geheel eigen wijze is toegepast. De overeenkomsten tussen Escher en de hedendaagse kunstenaars kunnen dus zowel bewust als onbewust zijn. Hoe dan ook bieden ze altijd nieuwe perspectieven.

Foto: Gerrit Schreurs

Maura Biava

11 juni t/m 15 september

Een van de zomertentoonstellingen van Escher in Het Paleis was die over het werk van Maura Biava (1970). De Italiaanse kunstenaar was op jonge leeftijd al nieuwsgierig naar de wereld om haar heen; een eigenschap die ze deelt met M.C. Escher. Voor haar fotografie, tekeningen en keramisch werk haalt Biava inspiratie uit de natuur en wiskunde. EiHP laat graag het werk van een hedendaagse vrouwelijke kunstenaar als Biava in dialoog met het oeuvre van Escher zien. Tijdens de zomer werd haar onderwaterfotografie, nieuw keramisch werk en de fotografie die daaruit voortkomt, én een serie werken op papier getoond.

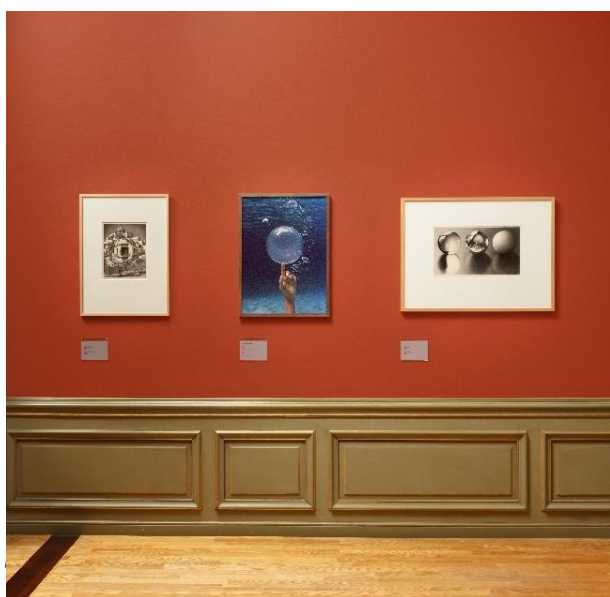

Foto: Gerrit Schreurs

Escher worden: Lakdoos vol ontdekkingen

11 juni t/m 15 september

De andere, even bijzondere, zomertentoonstelling schonk aandacht aan de bijzondere vondst van Joris Escher, de achterneef van M.C. Escher. Joris komt in de nalatenschap van zijn familie een Chinese lakdoos met ivoren puzzels tegen die hem beweegt zijn oudoom verder te onderzoeken. Verborgen onder in de lakdoos vindt hij tekeningen van de hand van M.C. Escher en diens vader. Deze unieke en tot nu toe onbekende werken werden voor het eerst in een museum tentoongesteld. Ook schonk EiHP aandacht aan de rol die vader Escher in Japan speelde door een aantal zeldzame bouwtekeningen van zijn hand te tonen. De Eschercollectie kwam hier samen met bijzondere bruiklenen uit de familie Escher.

Foto: Gerrit Schreurs

Julie de Graag

8 november 2024 t/m 16 februari 2025

In de wintertentoonstelling stond het oeuvre van Julie de Graag (1877-1924) centraal. Deze talentvolle tijdgenoot van M.C. Escher deelt met hem een grote liefde voor de natuur. Beide kunstenaars observeren de wereld om hen heen en verbeelden die op eigen wijze in grafiek. Waar Escher is uitgegroeid tot een wereldberoemd kunstenaar, is De Graag tot nu toe vooral gewaardeerd onder kenners. In 2024 was het 100 jaar geleden dat Julie de Graag overleed. Escher in Het Paleis greep dit moment aan om haar opnieuw aan de wereld te presenteren.

Haar rijke oeuvre hing zij aan zij met dat van Escher, waardoor bezoekers de overeenkomsten en verschillen in hun werk konden ontdekken.

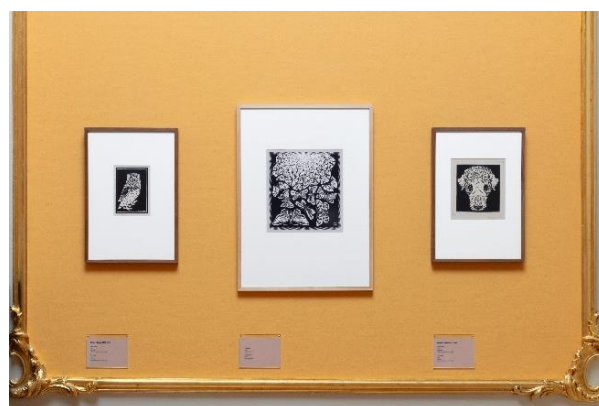

Foto: Gerrit Schreurs

Tijdens de tentoonstelling over Julie de Graag werd er ook een installatie met cyanotypieën van de hedendaagse kunstenaar Tina Iris Chulo getoond in de balzaal. In haar werk zoekt Chulo de verbinding met de natuurlijke wereld, een eigenschap die ze gemeen heeft met Julie de Graag en M.C. Escher. Ze verkent de relatie tussen mensen en alle andere levensvormen in de installatie *Feel Free to Talk to Plants* (2024), waarmee ze deze zomer afstudeerde van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten.

Foto: Gerrit Schreurs

Onder het kopje Publieksprogramma staan de speciale rondleidingen, lezingen en workshops vermeld die bezoekers konden volgen, geïnspireerd op de geliefde thema's van Escher.

Collectie

Escher in Het Paleis toont het hele jaar door prenten, tekeningen en objecten van M.C. Escher uit de Haagse gemeentelijke collectie. Deze wordt beheerd door Kunstmuseum Den Haag en is daarmee de grootste museale Eschercollectie ter wereld. Om deze reden wordt de Eschercollectie meegenomen in het collectieplan van Kunstmuseum Den Haag en is het onderdeel van de museummeting van Erfgoedhuis Zuid-Holland. Escher in Het Paleis en Kunstmuseum Den Haag staan nauw in contact over beheer en behoud, restauratie en verwerving van objecten ter versterking van de Eschercollectie.

Onderzoek Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Eschercollectie is met het oog op de gewenste verhuizing naar de voormalige Amerikaanse ambassade onderzocht. De visie van het museum is om zoveel mogelijk originele werken te tonen, maar wel op een zo veilig en verantwoord mogelijke manier. Daartoe is een specifiek lichtbeleid nodig waarvoor de expertise van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is ingeschakeld. Onderdeel van dit onderzoek was het bepalen van de lichtgevoeligheid van de objecten en de gebruikte materialen.

Op 18 april is een eerste bijeenkomst met experts van RCE gehouden in Kunstmuseum Den Haag. Experts Agnes Brokerhof, Gauthier Patin en Bart Ankersmit gingen in gesprek met museummedewerkers van verschillende afdelingen, zoals papierrestauratie, collectiemedewerkers en conservatoren, over de lichtgevoeligheid van de kunstwerken en welke grenzen het museum wil stellen aan de eventuele kleurverandering die optreedt. Aan de basis van dit gesprek lag het onderzoek dat de experts hebben uitgevoerd op de gebruikte inkt in de werken van Escher. De resultaten zijn aan het museum gepresenteerd in een adviesrapport, wat heeft geresulteerd in een vervolgonderzoek naar de gebruikte papiersoorten dat eind 2024 is gestart.

Verwerving *Witte poes*

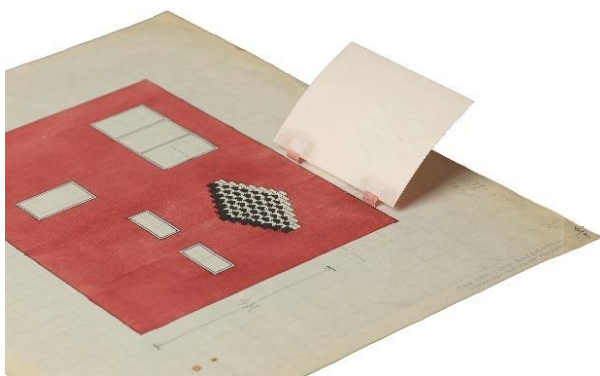
Vanaf eind juni presenteerde Escher in Het Paleis zijn nieuwe verwerving: de *Witte poes* (1919) van M.C. Escher. Bij het uitlijsten van de prent werd bovendien een onbekende tekst ontdekt van Escher zelf. De maanden voorafgaand aan de presentatie van deze nieuwe prent op zaal is de tekst verder onderzocht en ontcijferd. De houtsneede van de witte poes stond al lang op de verlanglijst van Escher in Het Paleis. De aankoop is mede mogelijk gemaakt door Stichting de Paleiswinkel en Gielijn Escher. Om de aanwinst te verwelkomen in het museum, werd een breed publieksprogramma opgezet. Hierover vindt u meer informatie bij het kopje Publieksprogramma.

M.C. Escher, *Witte poes*, houtsneede (tegendruk), 1919, verworven met steun van Gielijn Escher, zoon van Rudolf Escher, en Stichting de Paleiswinkel

Schenking twee onbekende tekeningen

EiHP kwam afgelopen jaar ook in het bezit van twee nog onbekende ontwerptekeningen van een tegeltableau van Escher, dankzij de bijzondere schenking van de opdrachtgever Wolbert J. Vroom. Samen met zijn vrouw Antonia H.M. Dreesmann woonde hij in een stadsvilla in Amsterdam-Zuid waarvan ze de gevel wilden sieren met een tegeltableau. Ze besloten in 1959 Escher te vragen om hiervoor een ontwerp te maken. Wat de donatie extra speciaal maakt is dat de twee tekeningen vergezeld werden van foto's van de onthulling van het tegeltableau en de uitgebreide briefcorrespondentie tussen de betrokkenen. Van 17 september 2024 t/m 16 februari 2025 was deze schenking in het museum te bezichtigen. Bovendien waren enkele reservetegels van het betreffende tegeltableau in bruikleen gegeven aan het museum, waardoor de opstelling een mooi compleet beeld gaf van het gehele proces.

M.C. Escher, Gevelontwerp voor woonhuis familie Vroom, inkt en gouache, 1959, schenking collectie familie Vroom

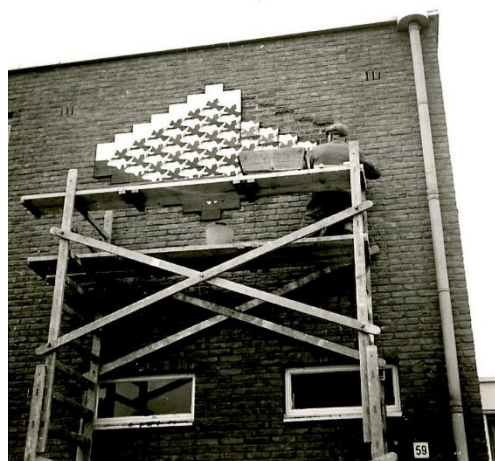

Foto van de installatie van het tegeltableau, voorjaar 1960, vintage ontwikkelgelatine-zilverdruk, schenking collectie familie Vroom

Tony de Ridder

Afgelopen jaar heeft EiHP bovendien een langdurig bruikleen en een mooie schenking ontvangen. Uit de nalatenschap van Tony de Ridder kwam een bijzondere afdruk van Eschers litho *Tekenen* (1948) in langdurig bruikleen. Escher en De Ridder kenden elkaar gedurende vele jaren. Zo gaf De Ridder de jonge Escher catechisatielessen van Eschers zevende tot zijn twaalfde levensjaar. Ook later bleven de twee met elkaar in contact, wat ook spreekt uit de tekst die Escher erbij schreef: 'Voor Tony de Ridder, met grote toegenegenheid 23-XI-'50'. De bijbehorende briefcorrespondentie tussen De Ridder en Escher is aan EiHP geschonken. Deze brieven geven een inkijkje in het contact tussen beiden en vormen zo een mooie aanvulling op de litho *Tekenen* en een ex libris die Escher in 1918 maakte voor De Ridder. Een selectie van de brieven, samen met deze litho en de betreffende ex libris waren van 17 september t/m 3 november 2024 te zien in het museum.

Restauratie

Ook dit jaar zijn meerdere prenten gerestaureerd door de papierrestaurator van het Kunstmuseum, namelijk de *Drie bollen II*, *De brug*, *Tegenstelling (Orde en chaos)* en *Tempel van Segeste, Sicilië*. Hij nam ook een tekening onder handen, het gevelontwerp voor het woonhuis van Wolbert Vroom. Voor het eerder vermelde onderzoek naar het toekomstige lichtbeleid is in samenwerking met experts van RCE microfading uitgevoerd op 18 prenten en tekeningen van M.C. Escher. Dit om meer te weten te komen over de lichtbelasting van de door Escher gebruikte inkt.

Verwervingen

Het museum koopt af en toe werken van Escher aan voor de collectie om lacunes te vullen of om meerdere exemplaren van hetzelfde werk in de collectie te hebben om de lichtbelasting te kunnen spreiden. Dit laatste geldt voor de verwerving van de prent *Tempel van Segeste, Sicilië*, waarvan al één exemplaar in de museumcollectie aanwezig was. Ook doen zich soms andere kansen voor, zoals bij de uitgebreide Escherveiling van het Venduehuis in Den Haag dit jaar. Met de schenking van de familie Vroom in het achterhoofd (hierboven genoemd) besloot het museum een tegeltableau aan te kopen dat hiermee samenhangt. Voordat het definitieve tableau was gerealiseerd, zijn er kleinere proefversies gemaakt door De Porceleyne Fles (nu: Royal Delft), waarvan er een nu onderdeel uitmaakt van de collectie. Ook zijn er zeven commerciële LP-hoezen aangekocht vanuit de exploitatie waarop werk van Escher afgebeeld staat, waaronder *Bauhaus – Stairway to Escher*, om Eschers impact op de populaire cultuur te kunnen laten zien.

Meer tijd voor onderzoek

Na het drukke Escherjaar 2023 was er meer tijd voor onderzoek naar de collectie, wat zich onder andere uitte in meer inhoudelijke stukken op de website door de conservator en assistent-conservator. Deze zogeheten Escher Vandaag bieden verdiepende verhalen rondom het leven en werk van Escher en soms ook van tijdgenoten zoals Julie de Graag. Dit jaar werd aandacht besteed aan Eschers jeugdige uitstapjes naar de Waddeneilanden, zijn bijzondere vastlegging van zijn huisdier de witte poes, de presentaties van schenkingen in het museum (Vroom en De Ridder, hierboven genoemd) en de achtergrond van een technisch hoogstandje van Escher: de krabtekening Pettorano sul Gizio.

Raamschermen

In het voormalige winterpaleis van Koningin-Moeder Emma (1858-1934) komen de belangrijke werken uit Eschers oeuvre samen met de geschiedenis van Het Paleis en haar vroegere koninklijke bewoonster. In iedere museumzaal is informatie op de raamschermen te vinden over de functie van de ruimte in Emma's tijd. Deze raamschermen zijn in 2009 in de museumzalen opgehangen. Vanwege slijtage was het tijd om deze te vervangen. Dit moment is gelijk aangegrepen om de teksten inhoudelijk aan te passen naar de huidige tijd.

Educatie & Cultuuronderwijs

Escher in Het Paleis heeft ook in 2024 zoveel mogelijk leerlingen kennis laten maken met het leven en werk van M.C. Escher. Hiervoor zijn educatieve programma's ontwikkeld bij de permanente en tijdelijke tentoonstellingen in samenwerking met culturele- en onderwijspartners in en buiten de stad. De prenten van Escher zitten vol met optische illusies, metamorfoses, spiegelingen en oneindigheid; onderwerpen die heel veel leerlingen fascineren.

EiHP stimuleert leerlingen om over de eigen grenzen heen te kijken. We dagen ze uit om het beste uit zichzelf te halen, beter te kijken en woorden te geven aan hun gedachten. Het is een

Leerlingen tijdens een museumles. Foto: Fred Ernst

proces waarbij de museumdocent of rondleider fungeert als een brug tussen leerling en prent. Het samen beleven, ontdekken en creëren is het uitgangspunt.

Kunst verrijkt en verwondert, verbind je met jezelf, je omgeving, de ander, het heden en het verleden. Het maakt het ontastbare tastbaar en geeft vorm aan ervaringen in je leven die niet in woorden uit te drukken zijn. De educatieve programma's nemen leerlingen mee op deze ontdekkingsreis. Het gaat er niet om wat leerlingen zouden moeten weten, maar dat ze ontdekken hoe ze zelf iets kunnen ervaren en interpreteren.

Met zijn prenten leert Escher leerlingen hun eigen passie te volgen en door te zetten. De thema's die hij in zijn kunst verwerkte en de inspiratie die hij onder andere haalde uit de Spaans-Islamitische architectuur lenen zich uitstekend voor prikkelende educatieve programma's waarin iedereen zichzelf kan herkennen.

Educatieve parel

EiHP heeft een nieuwe museumles ontwikkeld voor (speciaal) basisonderwijs groep 3 en 4: *Paleis der wonderen*. Deze les streeft er naar om leerlingen zich welkom te laten voelen in een museum, ongeacht hun culturele achtergrond. Om dit te bereiken volgen de museumdocenten de nieuwsgierigheid van de leerlingen en geven ze daar betekenis aan. De actieve en afwisselende werkvormen, gericht op verschillende zintuigen, verrijken deze benadering. Daarnaast wil EiHP Eschers fascinatie voor islamitische kunst en zijn prenten samenbrengen met de wereld van het kind. De wens is om een positieve en gastvrije museumervaring te creëren waarbij elementen uit de eigen cultuur worden (h)erkend en gepresenteerd.

Voor een inclusieve benadering van de museumles heeft EiHP samengewerkt met drie scholen uit Den Haag die diverse levensovertuigingen volgen: de Islamitische basisschool Yunus Emre Beresteinlaan, de democratische basisschool De Vrije Ruimte en de Algemene Hindoe school VAHON. EiHP heeft met deze samenwerking nieuwe leervragen vanuit het islamitisch, hindoestaans en democratisch onderwijs gebundeld en samen met de leerkrachten gebouwd aan een prikkelende museumles. *Paleis der wonderen* is vanaf januari 2025 te boeken.

Overzicht educatieve programma's

Primair onderwijs

- Museumles *Net als Escher* voor groep 5 t/m 8 van het (speciaal) basisonderwijs, ontwikkeld bij de tijdelijke tentoonstelling *Net als Escher*.
- Museumles *Paleis der wonderen* voor groep 3 t/m 4 van het (speciaal) basisonderwijs, ontwikkeld bij de vaste tentoonstelling.
- De bestaande museumlessen voor groep 5 t/m 8 van het (speciaal) basisonderwijs: *Een mier gedrukt op papier*, *Ga met Escher mee op reis* en *Meesterlijke metamorfoses*.

- Op maat gemaakte museumlessen onder andere voor hoogbegaafde leerlingen.
- Visuele handleidingen: voorbereidend lesmateriaal voor leerlingen met prikkelgevoeligheid.
- Voorbereidend lesmateriaal voor leerkrachten behorend bij de museumlessen met de kern- en lesdoelen en lessuggesties voor in de klas.

Voortgezet onderwijs

- Museumles *Als Escher* voor onder- en bovenbouw vmbo, havo, vwo en praktijkonderwijs, ontwikkeld bij de tentoonstelling *Net als Escher*.
- Museumles *De oneindige wereld van M.C. Escher* voor onder- en bovenbouw vmbo, havo, vwo, praktijk- en speciaal onderwijs, ontwikkeld bij de vaste tentoonstelling.
- Kijkwijzers: voor onder- en bovenbouw vmbo, havo, vwo. Voor een museumbezoek op eigen gelegenheid bij vaste en tijdelijke tentoonstellingen *Net als Escher*, *Maura Biava* en *Julie de Graag*.
- Rondleidingen door de vaste tentoonstelling en de tijdelijke tentoonstellingen.
- Rondleidingen op maat, zoals rondleidingen waarbij op aanvraag van wiskundedocenten dieper in wordt gegaan op wiskundige principes in Eschers prenten.
- Voorbereidend lesmateriaal: het wiskunde-informatiepakket over de wiskundige principes in het werk van Escher.
- Visuele handleidingen: voorbereidend lesmateriaal voor leerlingen met prikkelgevoeligheid.

Door middel van bovenstaande programma's heeft EiHP in samenwerking met diverse culturele en onderwijspartners bijgedragen aan de verrijking van het cultuuronderwijs. Alle schoolrondleidingen en museumlessen sluiten aan op de SLO-leerdoelen en op de thema's en leerdoelen van Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH).

Totaal aantal ontvangen leerlingen/studenten in 2024 Haags/Niet Haags

	2021	2022	2023	2024	
Primair onderwijs	1138	2940	3084	2550	leerlingen
Voortgezet onderwijs	601	5578	7256	8029	leerlingen
Mbo				271	studenten
Hoger onderwijs				5	studenten

Het streven om in 2024 10385 leerlingen/studenten in het museum voor schoolgebonden lessen en activiteiten te ontvangen is ruim behaald. We hebben in totaal 10.550 deelnemers voor cultuuronderwijs ontvangen, afkomstig van scholen uit Den Haag, de regio, Nederland en buitenland. In totaal waren er 3630 deelnemers van Haagse scholen voor het school gebonden

aanbod cultuureducatie. Er zijn minder leerlingen uit het primair onderwijs ontvangen dan het gestelde doel en juist meer leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

Primair onderwijs

In totaal zijn er 2550 deelnemers/leerlingen ontvangen voor schoolgebonden lessen/activiteiten. 2270 deelnemers/leerlingen vanuit Haags primair onderwijs en 280 deelnemers/leerlingen vanuit niet-Haags primair onderwijs.

Voortgezet onderwijs

In totaal zijn er 8029 deelnemers/leerlingen ontvangen voor schoolgebonden lessen/activiteiten. 1320 deelnemers/leerlingen vanuit Haagse voortgezet onderwijs en 6709 deelnemers/leerlingen vanuit niet-Haagse voortgezet onderwijs.

Mbo

In totaal zijn er 271 mbo deelnemers/studenten ontvangen voor schoolgebonden lessen/activiteiten. 40 deelnemers/studenten vanuit Haagse mbo-scholen en 231 deelnemers/leerlingen vanuit niet Haagse mbo-scholen.

Hoger onderwijs

Deelnemers schoolgebonden lessen/activiteiten uit het Haagse hoger beroepsonderwijs zijn nog niet geregistreerd. Het streefaantal van 60 wo-studenten (niet Haags) is gebaseerd op de in 2023 beoogde samenwerking met twee klassen studenten van de Universiteit van Amsterdam. Dit is een groep van vijf studenten geweest.

Toelichting

De streefaantallen zijn gebaseerd op het totaal aantal te ontvangen leerlingen uit het po/vo/mbo/ho vanuit Haagse en niet-Haagse scholen. De scheiding van Haags/niet Haags was toen wij de doelen stelden nog niet aan de orde in 2023. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de educatieve programma's voor Haagse en niet-Haagse deelnemers/leerlingen. Scholen van buiten Den Haag kunnen eveneens aan de educatieve programma's deelnemen. De thema's van de museumlessen sluiten aan op de COH thema's (Cultuuronderwijs op zijn Haags).

Meer vraag dan capaciteit

In 2024 heeft EiHP docenten van het voortgezet onderwijs vaak moeten teleurstellen, omdat er niet genoeg capaciteit is in het gebouw. De vraag is groter dan dat wij aankunnen. Er kan één museumles tegelijk gevolgd worden, omdat er maar één atelier is voor maximaal 30 personen. Daarnaast hebben we te maken met een beperkt zaaloppervlak, waardoor er maximaal drie rondleiders per uur kunnen rondleiden. Scholen boeken graag voor meerdere klassen tegelijk, maar dat is niet te faciliteren. Daarbij is er een maximaal aantal educatieve bezoekers te ontvangen ten opzichte van de reguliere bezoekers om het niet te druk te laten worden op de zalen.

Hoewel EiHP meebeweegt door aangepaste lesprogramma's en een creatieve planning heeft het museum toch 1693 leerlingen een museumbezoek moeten onthouden: 78 Haagse leerlingen en 1615 niet-Haagse leerlingen. Met de verhuizing naar de voormalige Amerikaanse ambassade zal EiHP wel meer armslag kunnen krijgen.

Méér Haagse vmbo-bezoeken

EiHP is gestart met het vergroten van het bereik van Haagse leerlingen uit het voortgezet onderwijs, en dan met name vmbo-leerlingen. Verhoudingsgewijs komen er minder leerlingen vanuit het vmbo naar het museum toe dan havo/vwo-leerlingen en ook minder Haagse leerlingen dan niet-Haagse leerlingen vanuit het voortgezet onderwijs. Dit is tekenend, omdat de meerderheid van de leerlingen het vmbo volgt.

De rondleidingen die EiHP in het educatieprogramma aanbiedt, zijn zo ontworpen dat museumdocenten kunnen differentiëren, passend bij de verschillende opleidingsniveaus. Desondanks wil EiHP een verdiepende laag geven aan de differentiatie om het vmbo beter van dienst te kunnen zijn in hun onderwijsbehoeften. Om die reden is EiHP twee samenwerkingen aangegaan. Zo ontwierpen leerlingen van het ISW Hoogeland Technasium uit Naaldwijk een voorwerp om de kunstwerken van M.C. Escher toegankelijker te maken. Daarnaast werken studenten van de UvA aan het toegankelijk maken van het huidige wiskunde-lespakket voor vmbo-leerlingen, dat EiHP op aanvraag gratis aan schooldocenten verstrekt ter voorbereiding van het museumbezoek op eigen gelegenheid.

Rondleiders en museumdocenten

EiHP kampte ook in 2024 met een snel verloop van zelfstandige rondleiders en museumdocenten. Het inhuren van zelfstandigen past bij de situatie van vraag en aanbod, maar brengt ook een risico mee voor het museum. De wet DBA gaf in 2024 nog veel onduidelijkheid, wat zorgde voor onrust en een snel verloop van zzp'ers. Het vaak moeten aantrekken en instrueren van kundige zzp'ers is een tijdrovende en kostbare aangelegenheid. Desalniettemin staat EiHP voor een goede uitvoering van het educatief programma. Daardoor is er ingezet op het werven van deskundige rondleiders en museumdocenten. Hierbij is op culturele sensitiviteit en didactische vaardigheden geselecteerd. Ook zijn nieuwe zzp'ers gestimuleerd om de door CultuurSchakel geïnitieerde trainingen te volgen. Didactische vaardigheden worden hiermee versterkt en creëren meerstemmigheid.

Samenwerking met de Universiteit van Amsterdam - wiskunde

EiHP is een samenwerking gestart met de Universiteit van Amsterdam. Gezamenlijk onderzoeken we hoe de wiskundige principes in Eschers werk voor leerlingen van het vmbo toegankelijker gemaakt kunnen worden. EiHP heeft als opdrachtgever gefungeerd en tweedejaarsstudenten wiskunde/informatica en natuurkunde gevraagd om het huidige voorbereidende lesmateriaal over Escher en wiskunde (het wiskundelespakket) te differentiëren in twee verschillende leerniveaus. Ook kijken ze naar een digitaliseringsslag waarin een website met animaties ontwikkeld kan worden ter vervanging van de huidige PDF. De samenwerking met de UvA zal voor meerdere jaren worden aangegaan. Hiermee verrijken we onze voorbereidende lesmaterialen voor vo-scholen en komen studenten wiskunde in aanraking met het museum, zijn educatieve bezoekers en de wonderlijke prenten van Escher.

Maris College Belgisch Park Den Haag - Technasium

EiHP heeft als opdrachtgever gefungeerd voor een groep van drie leerlingen 4 vwo. Ze hebben voor het vak Ontwerp & Onderzoek een nieuw Eschermuseum ontworpen. Ze leren op projectmatige manier onderzoeken en ontwerpen, waarbij ze meer dan gewoonlijk eigenaar zijn

over hun leerproces. Naast EiHP als opdrachtgever hebben de leerlingen een architect ingeschakeld die als expert optrad. In het proces zijn we als projectteam meerdere keren bij elkaar gekomen, zodat de leerlingen steeds een volgende stap kunnen maken. In een gezamenlijke afsluiting op school zijn alle projectresultaten gepresenteerd en is de maquette aan ons overhandigd.

Publieksprogramma

In 2024 hebben we de succesvolle activiteitenprogramma's voor kinderen en volwassenen in de vrije tijd voortgezet. Workshops met en zonder rondleiding zijn daar een belangrijk onderdeel van, omdat wij geloven in leren door te doen. Zo kom je dichterbij Eschers meester- en makerschap. Ook breidde EiHP het activiteitenprogramma uit. Zo vergroten we de mogelijkheid voor talentontwikkeling en maken we herhaalbezoek aantrekkelijker.

Foto: Fred Ernst

Overzicht publieksprogramma's

- Familiespeurtochten in Nederlands, Engels en Duits.
- Op alle zondagen van het jaar bood EiHP gratis grafiekworkshops aan. Tijdens deze workshops leren kinderen wat grafiek is en maken ze hun eigen linoleumsnede. In de schoolvakanties biedt EiHP extra workshops vlakvullingen tekenen voor families aan.
- Rondleidingen met en zonder workshop voor volwassenen bij de vaste en tijdelijke tentoonstellingen. Door in Eschers technieken te duiken, krijgen deelnemers meer grip op het maakproces en worden ze gestimuleerd om vanuit hun eigen visie nieuw werk te maken.
- Rondleidingen voor blinden en slechtzienden.
- EiHP biedt drie audiotours in meerdere talen aan: een Highlights-tour met een serie topstukken, een Highlights tour voor blinden en slechtzienden en een Emmatour over de geschiedenis van het Paleis.

Speurtochten

De speurtochten voor families maakte EiHP bij de vaste Eschertentoonstelling en bij de tentoonstellingen van Julie de Graag en Maura Biava. Met deze speurtochten in meerdere talen is er altijd iets samen te doen in het museum en stimuleren wij families om (terug) naar het museum te komen met (jonge) kinderen.

Workshops

EiHP biedt het hele jaar door diverse workshops aan in het atelier. Voor kinderen is er elke zondagmiddag een gratis workshop linoleum

Foto: Gerrit Vermeulen

snijden. Op woensdagmiddagen in de schoolvakanties kunnen families meedoen aan de gratis workshops vlakvullingen tekenen. Kinderlijke nieuwsgierigheid kan ook nieuwsgierigheid bij ouders aanwakken en dat stimuleren we graag met workshops waarin ouders samen met kinderen aan de slag kunnen. Deze workshops worden mogelijk gemaakt met financiële ondersteuning van de vrijwilligers van Stichting De Paleiswinkel. Ook is er voor volwassenen de mogelijkheid om op aanvraag een workshop linoleumsnede gecombineerd met een rondleiding te volgen. Alle workshops worden professioneel begeleid door ervaren museumdocenten.

Rondleidingen

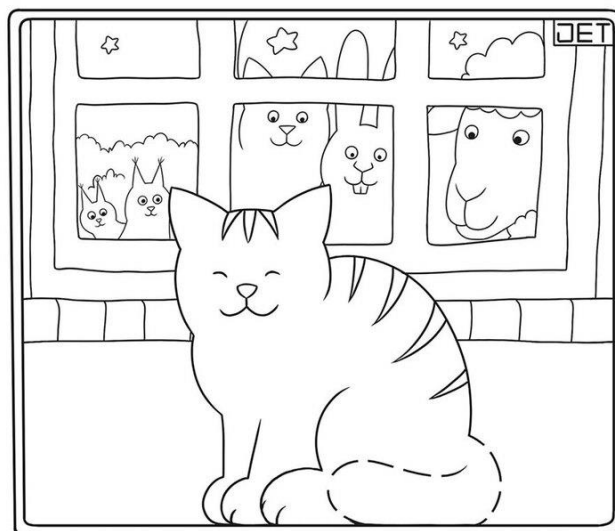
EiHP biedt op aanvraag Nederlandse, Engelse, Duitse, Franse, Spaanse en Italiaanse rondleidingen aan voor volwassenen. De rondleidingen worden door ervaren rondleiders gegeven. Ook geeft EiHP elk kwartaal een rondleiding voor visueel beperkten, onder begeleiding van een rondleider met specifiek expertise en met diverse voelobjecten.

Publieksprogramma rondom Witte poes

Bij de verwerving van de *Witte poes* zijn allerlei extra activiteiten ontwikkeld. Zo organiseerde EiHP een kunstwedstrijd voor kinderen en volwassenen om de aanwinst te verwelkomen in het museum. De winnaar van deze 'kattenkunstwedstrijd' werd uitgeroepen op Wereld Kattendag op 8 augustus. Het was een groot succes: er werden maar liefst 300 kattenkunstwerken ingezonden. In de jury zaten Jet Boeke (tekenaar van de fameuze oranje kater Dikkie Dik), Angelo Rens (directeur van de Stichting Dierenhospitaal en Ambulancedienst 's-Gravenhage e.o.) en Judith Kadee (conservator van Escher in Het Paleis). Ook is er een speciale kleurplaat ontworpen door het team van Dikkie Dik, waarin deze fameuze kater poseerde als de kat van Escher. Daarnaast werd deze dag gevierd met de snel uitverkochte workshop Poezen printen, waarin volwassenen samen een canvas tas konden bedrukken geïnspireerd door de poezenprenten van Escher.

Laura Blömer, 'Broer', winnaar kattenkunstwedstijd

Kleurplaat Dikkie Dik. Phanta Animation BV, Jet Boeke

Rondleiding Joris Escher door *Escher worden* 21 augustus

Naar aanleiding van de tentoonstelling gaf Joris Escher in de zomer zelf een uitverkochte rondleiding over Escher en de familie Escher. Hij deelde hierbij ook zijn bevindingen uit zijn roman *Escher worden*.

Publieksprogramma Julie de Graag

Bij de tentoonstelling Julie de Graag is een breed publieksprogramma opgezet voor 2024-2025 met een lezing, meerdere rondleidingen door de assistent-conservator en lineworkshops voor volwassenen. Een hoogtepunt was de lezing van schrijver Jan Paul Hinrichs op 16 november, waarin hij sprak over de persoon Julie de Graag en het sociale netwerk waarin zij zich begaf.

Maatschappelijk draagvlak & samenwerking

Stichting Museumkwartier

De culturele partijen in het Museumkwartier hebben zich om verscheidene redenen verenigd. Om een aantrekkelijke Haagse binnenstad te behouden, is het van belang om als stad meerdere redenen voor bezoek aan te bieden. Zeker ook vanwege de verbouwing van het Binnenhof, waarvan musea, theaters, ondernemers en bewoners in de omgeving de komende jaren de negatieve impact zullen ondervinden. Daarom is het des te belangrijker om de handen ineen te slaan om een zo breed mogelijk cultureel aanbod aan te blijven bieden. Onder voorzitterschap van de General Manager van EiHP en met ondersteuning van de afdeling economie van de gemeente Den Haag, heeft het Museumkwartier ook in 2024 organisatie-overstijgende ideeën bedacht en uitgevoerd om de bezoekersstroom op gang te houden in dit belangrijke gebied, zoals The Hague Highlights, de culturele blind dates op Valentijnsdag, de Haagse Vrijheidsmaaltijd en de Nacht van de Vrijdenkers. Voor de medewerkers van de diverse instellingen zijn twee roadshows georganiseerd om het onderlinge contact en de samenwerking te bevorderen. Tevens is er een belangrijke bijdrage geleverd aan het gemeentelijk beleidsdocument 'Visie Museumkwartier 2033 – Oude meesters en nieuwe helden in de Haagse Binnenstad'.

Museumnacht Kids

Op 16 maart vond weer een succesvolle Museumnacht Kids plaats. Dit evenement is ieder jaar een spil in de programmering van EiHP. De kinderen die met hun ouders ons museum bezochten, konden naast de doorlopende speurtocht en creatieve workshops genieten van liveoptredens van een handpanspeler of de betoverende verhalen van de Donderelf die werd begeleid door de Keltische harp. Het was een drukke maar ontzettend gezellige avond met maar liefst 1492 bezoekers.

Museumnacht Den Haag

Net als Museumnacht Kids speelde de Museumnacht Den Haag op 12 oktober een belangrijke rol in onze programmering. De doorlopende performance, de *Polytope* sculptuur, van Ludmila Rodrigues was de kern van de programmering. Begeleid door livemuziek van cellist Wen Chin Fu en danser Boston Gallacher bracht deze performance in de balzaal de Museumnachtbezoekers in beweging. Er werden workshops gegeven waarbij bezoekers hun eigen monoprint konden maken, geïnspireerd op de tijdelijke tentoonstelling over Julie de Graag. Bovendien werden er quizen gehouden, waarmee bezoekers hun kennis over Eschers werk en zijn leven konden testen. Ook konden onze bezoekers vragen stellen aan de 'Escherpedia' – gevormd door onze eigen kenners. De avond werd muzikaal begeleid door een Walking DJ, die door het hele museum liep met een draagbaar geluidssysteem. Met 2573 bezoekers was het een zeer geslaagde editie van Museumnacht Den Haag.

Foto: Camila Picolo van Ludmila Rodrigues

Cultureel ondernemerschap & bedrijfsvoering

Verhuizing Amerikaanse ambassade

In het coalitieakkoord *Den Haag 2022-2026* hebben de coalitiepartijen de ambitie opgenomen om het voormalige pand van de Amerikaanse ambassade aan het Lange Voorhout in eigendom te houden en samen met het Eschermuseum een ontwerp te maken voor een nieuw museum in dit gebouw. In het in oktober 2023 gesloten coalitieakkoord *Haags akkoord 2023-2026* is deze ambitie overgenomen en aangegeven dat de voorbereidingen door het college worden voortgezet. Deze ambitie past binnen de wens van de gemeente om het Museumkwartier te versterken en meer bezoekers naar de binnenstad te trekken. Het biedt tegelijkertijd een oplossing voor het huidige EiHP dat te krap wordt voor de fors groeiende bezoekersaantallen en dat tegen de grenzen van het huidige gebouw op blijft lopen. Meer ruimte voor het werk van Escher en tijdelijke tentoonstellingen is wenselijk, net als betere toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking. Ook moeten we vaak nee verkopen aan scholen die willen langskomen, omdat we geen plek voor ze hebben. Op de nieuwe locatie is dit veel beter mogelijk.

In 2024 is door zowel het museum als de gemeente gewerkt aan het voorbereiden van deze plannen. EiHP en Kunstmuseum Den Haag hebben nauw samengewerkt aan een visiedocument over het toekomstige museum en het Programma van Eisen voor het gebouw. Uitgangspunt is dat het 'hele verhaal' van Escher kan worden getoond. Er moet voldoende ruimte zijn voor de gemeentelijke Eschercollectie, voor presentatie van inspiratiebronnen, tijdgenoten en navolgers van Escher, voor wisseltentoonstellingen, voor informatie over het gebouw en de architect Breuer en voor vernieuwende artistieke installaties en educatieve activiteiten. Ook moeten er goede commerciële functies zijn, zoals een uitgebreide Escherwinkel en goede horeca.

In november is er een positief besluit genomen door de gemeenteraad van Den Haag om een voorbereidingskrediet toe te kennen voor de verdere planvorming rondom de verhuizing van de

Eschercollectie naar de voormalige Amerikaanse ambassade. Dit is een eerste stap om tot een volwaardig en integraal toegankelijk museum door te groeien. In 2025 wordt daarom gestart met de Europese aanbesteding voor het schetsontwerp voor het nieuwe museum.

Travel trade

M.C. Escher speelt als één van de 'Big Five' een grote rol in het internationale beeldende kunstlandschap. Om onder de aandacht te brengen dat vier van de 'Big Five' te zien zijn in Den Haag werkt EiHP op het gebied van de travel trade nauw samen met The Hague & Partners, het NBTC, het Mauritshuis en Kunstmuseum Den Haag en worden diverse internationale beurzen bezocht. Zo was EiHP in 2024 aanwezig op de ITB in Berlijn en de GEM in Londen. De voor het museum belangrijke markten Amerika en Japan worden gezamenlijk aangevlogen met een hoogwaardige culturele samenwerkingscoalitie, bestaande uit vertegenwoordigers van het Rijksmuseum, Mauritshuis, Kröller-Müller Museum en Royal Delft. Specifiek voor de Japanse markt hebben deze partijen de unieke 'Stamp Rally' geïnitieerd. Een typisch Japans fenomeen, nu ook in Nederland, welke op het moment van schrijven de Japanse pers heeft bereikt. Bij elk van de genoemde musea kunnen Japanse toeristen een stempel halen in een speciaal ontworpen boekje met een klein cadeautje als beloning als ze alle musea hebben bezocht. De belangrijke 'nabij markt' België is in combinatie met het Mauritshuis, Kröller-Müller Museum en de Efteling bezocht tijdens een sales drive.

Personeel

Om de vele mogelijkheden te ontsluiten die de collectie Escher biedt op zowel het inhoudelijke als educatieve vlak is eind 2023 besloten om het team uit te breiden. De conservator van EiHP heeft tijdens de voorbereidingen voor het jubileumjaar assistentie gekregen van een oud-stagiair, die dusdanig heeft gepresteerd dat EiHP haar in 2024 in dienst heeft willen houden. Dit heeft geresulteerd in een vast contract voor haar in 2025 voor 0,67 fte als assistent-conservator. Vanuit de mogelijkheden om zowel het primair, voortgezet als mbo-onderwijs te bereiken en een slag te slaan binnen de D&I-ambitie, is besloten om het hoofd educatie te ondersteunen met een medewerker educatie, waardoor de afdeling educatie nu bestaat uit 1,8 fte.

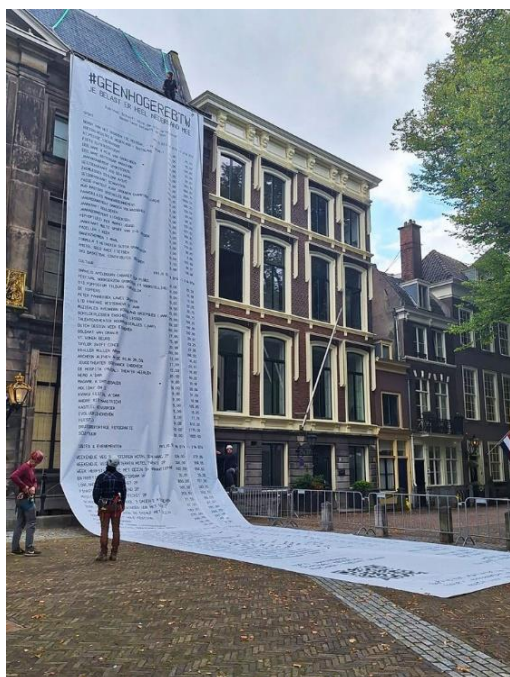
Ook in 2024 hanteerden we zowel de Governance Code Cultuur als de Fair Practice Code. Hiermee worden medewerkers, freelancers, kunstenaars en stagiairs eerlijk betaald. De uitzendkrachten van 65+ worden gehonoreerd op basis van de museum-cao en na onderzoek bij andere musea en met inachtneming van de huidige inflatie heeft een herijking plaatsgevonden op de beloning van zzp'ers.

EiHP leidt graag een nieuwe generatie museummedewerkers en kunstenaars op door stages aan te bieden. Ieder half jaar loopt er een stagiair mee met de conservator en de webredacteur. Ook is er een stage aangeboden aan een student van de Hanze Hogeschool die een prototype voor een Escherapp heeft ontwikkeld en kon er in april een leerling in het kader van een maatschappelijke stage meerdere dagen meelopen.

Zakelijke verhuur

In de lijn der verwachting vonden er minder evenementen plaats in EiHP dan in het drukke jubileumjaar 2023. Desondanks is er blijvende interesse in het museum als locatie voor diverse activiteiten buiten openingstijden en zijn de inkomsten iets meer dan 10k hoger dan begroot.

Eind 2024 is er tevens een start gemaakt met een upgrade van de sterk verouderde Zilverkamer, die gehuurd kan worden voor vergaderingen. De inrichting en de AV-mogelijkheden pasten niet meer bij de wensen van de markt. Een nieuwe tafel met bijpassende stoelen en beeldscherm met vergadermogelijkheden zet deze ruimte niet alleen met beide benen in het nu, maar geven door hun vormgeving weer alle ruimte aan het prachtige historische interieur.

Protest tegen btw-verhoging

Op 17 september, Prinsjesdag, heeft EiHP samengewerkt met diverse overkoepelende culturele organisaties om te protesteren tegen de voorgenomen btw-verhoging van het kabinet. Dit resulteerde in een 'kassabon voor de samenleving': een 20 meter lange banner aan de gevel van het museum waarop iedereen kon zien wat de financiële gevolgen van de aangekondigde btw-verhoging zijn. De bon was een reactie op de plannen van het kabinet om de btw op kunst, cultuur, theaters, sportscholen, hotels, boeken en media te verhogen. Iets wat grote gevolgen zou hebben voor de gehele samenleving. Als huis voor kunst en cultuur wil Escher in Het Paleis er voor iedereen zijn en zo toegankelijk mogelijk blijven. Net als andere culturele partners is EiHP daarom enorm blij dat het kabinet besloten heeft dat de btw-verhoging momenteel niet door zal gaan.

Duurzaamheid

EiHP probeert verspilling tegen te gaan door middel van hergebruik waar mogelijk. Het museum geeft gebruikt tentoonstellingsmateriaal weg aan Haagse kunstenaars en instanties die ze goed kunnen gebruiken. Dit principe werkt twee kanten op, doordat ook hergebruikte materialen worden ingezet voor het gebouw, zoals de vloerbedekking op de tweede verdieping naar ontwerp van Studio Wae. Ook is in 2024 samen met RCE opnieuw gekeken naar het klimaat(systeem) in het museum. De verwachting is dat het energieverbruik enigszins verminderd kan worden in 2025 door de temperatuur iets te verlagen. Een andere belangrijke duurzaamheidsmaatregel die het museum heeft getroffen in 2024, is het vervangen van fysieke uitnodigingskaarten door digitale uitnodigingen. Er wordt ook beduidend minder intern geprint dan voorgaande jaren. De folders die we nog wel gebruiken worden gedrukt met biologische inkt.

Restauratie voormalige badkamer Paleis Lange Voorhout

Het museum heeft de bijzondere taak om het historische monumentale pand zo goed mogelijk te presenteren aan de bezoekers en het te behouden voor de komende generaties. Er gaat veel zorg uit naar het paleis. In september en oktober is daarom de voormalige badkamer van Koningin-Moeder Emma (zaal 10) gerestaureerd door Geers Schilderwerken. Het houtsnijwerk is uitvoerig behandeld en de kleuren op de historische betimmering zijn teruggebracht naar de tijd dat Koningin-Moeder Emma hier nog woonde. Volgend jaar zal Geers Schilderwerken dit werk in andere zalen voortzetten.

Algemeen onderhoud

Op de tweede verdieping was de vloerbedekking aan vervanging toe, net als sommige ondervloeren. Dankzij deze maatregel kan deze verdieping weer jaren vooruit. Ook zijn de houten vloeren op de begane grond en eerste verdieping in de was gezet, een jaarlijks terugkerend onderhoud dat de vloer naar ontwerp van kunstenaar Donald Judd in ere houdt.

Diversiteit & inclusie

De samenleving is voortdurend in beweging en EiHP heeft de ambitie om zich door te blijven ontwikkelen en mee te bewegen. Daarom streven we ernaar het museum toegankelijker en inclusiever te maken, zodat meer mensen uit de samenleving ons weten te bereiken. EiHP past hiervoor de Code Diversiteit en Inclusie toe. We doen dit in de tentoonstellingen, de educatieve programma's, de publieksprogramma's en voor diverse doelgroepen. Bij Escher in Het Paleis staat het vinden van aansluiting met het leven en werk van Escher altijd centraal bij het aangaan van nieuwe verbindingen. Door meerstemmigheid als uitgangspunt te nemen in onze programma's bieden we meerdere perspectieven op het werk, het leven en de fascinaties van Escher. Daarnaast streven we naar een verbetering van onze fysieke en sociale toegankelijkheid.

We bouwen verder op onze expertise op het gebied van toegankelijkheid voor blinden en slechtzienden, en streven ernaar deze kennis niet alleen uit te breiden, maar ook actief te delen. Onze projecten richten zich op het verbeteren van de toegankelijkheid, waarbij we samenwerkingen aangaan met Haagse en regionale partners. Het Escherjaar was een belangrijke aanjager om deze relaties in 2024 nog verder uit te diepen. Omdat we een vaste collectiepresentatie hebben, investeren we bewust in projecten met blijvende impact in en rondom het museum. Dit doen we bijvoorbeeld door samen te werken met voor ons bekende partners zoals The Young Digitals en JINC, en herbruikbare middelen te ontwikkelen, zoals onze visuele handleidingen. Zo blijven we duurzame, toegankelijke oplossingen bieden.

Aan de hand van de 4 P's (Programma, Partners, Publiek, Personeel) hieronder tonen we wat we het afgelopen jaar bereikt hebben.

Programma

Museumbreed besteedt EiHP aandacht aan diversiteit en inclusie en de tentoonstellingen zijn daarin een belangrijk speerpunt. De kunst in het museum is de basis en daarmee ook een uithangbord voor diversiteit. Zo is er in het museum permanent aandacht voor de invloed van de Spaans-Islamitische architectuur en decoraties uit het Alhambra in Granada. Tot 24 maart 2024 was in het museum de tentoonstelling *Net als Escherte* zien, waarin de helft van de 36 deelnemende (inter)nationale kunstenaars vrouw is of een migratieachtergrond heeft. Dit jaar was er ook meer aandacht voor vrouwelijke kunstenaars, met grote solotentoonstellingen van Maura Biava en Julie de Graag. Ook werd een installatie van Tina Iris Chulo in het najaar in de balzaal getoond en was tijdens Museumnacht Den Haag de Polytope van Ludmila Rodrigues te zien en te beleven. Daarnaast zijn we gestart met een onderzoek naar Jetta Umiker, de vrouw van Escher, om in 2025 meer informatie online over haar toegankelijk te maken. Daarvoor is reeds contact gezocht met de zoons van M.C. Escher.

In ons educatieve programma herzagen we lesmateriaal op toegankelijkheid. Er zijn diverse museumlessen op maat gemaakt voor het (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs. Daarnaast werden scholen actief gewezen op de mogelijkheid van het boeken van een les of rondleiding voor openingstijd om zo een prikkelarm museumbezoek te kunnen faciliteren. Diversiteit en inclusie was een belangrijk uitgangspunt in het maakproces van de nieuwe les *Paleis der wonderen*. Ook is gewerkt aan het toegankelijk maken van het lespakket wiskunde voor vmbo en is een verkennend onderzoek gedaan naar een app voor het vmbo, waarmee het museumbezoek beter zou kunnen aansluiten bij deze leerlingen. Dit in het kader van een project van CultuurSchakel waarin Haagse cultuurinstellingen onderzoeken op welke punten verbeteringen zijn te bereiken op het gebied van digitalisering.

Hoewel onze aandacht voor diversiteit en inclusie breed is, zijn bezoekers met een visuele beperking een doelgroep waar we de laatste jaren veel aandacht aan hebben besteed. De programmering voor deze doelgroep is uitgegroeid tot een specialisme. Daarom bieden we ieder kwartaal een rondleiding aan voor blinden en slechtzienden voor openingstijd, zodat deze bezoekers door middel van voelobjecten het werk van Escher leren kennen. Ook is er een gratis audiotour voor blinden en slechtzienden, die meer beschrijvend in gaat op topstukken van M.C. Escher. Op de tweede verdieping staat een multi-zintuiglijk object met bijbehorende film met ondertiteling voor de doelgroep. Deze is het hele jaar door toegankelijk voor zowel mensen met als zonder een visuele beperking. De rondleidingen, audiotour en voelobjecten zijn in samenwerking met belangenorganisaties en de doelgroep ontwikkeld. Een laatste toevoeging is de inzet van ReadSpeaker die de website toegankelijker maakt voor slechtzienden en blinden met een voorleesfunctie en andere hulpmiddelen.

Aan het einde van 2024 is er daarnaast geïnvesteerd in de aanschaf van een Zychem Swellpaper Machine. Hiermee kunnen reliëftekeningen worden gemaakt, die gebruikt kunnen worden bij rondleidingen voor blinden en slechtzienden.

Ter ere van de Internationale Dag van het Gehoor in maart zijn alle audiotours toegankelijk geworden voor slechthorenden. Dit is mogelijk dankzij een speciaal daarvoor ontwikkelde technologie, die is gemaakt door de Nederlandse startup Audus. Met hun software Knisper is het mogelijk geluiden beter verstaanbaar te maken. Deze verbeteringen zijn voor iedereen te horen, zelfs voor mensen die een gehoorapparaat dragen of zich in een drukke ruimte bevinden.

Dit jaar is er geïnvesteerd in de aanschaf van meer lichtgewicht inklapbare museumstoelen, gratis en voor iedereen te gebruiken. Zo bieden we het publiek de mogelijkheid om ook zittend deel te kunnen nemen aan een rondleiding of museumbezoek. Ideaal voor museumbezoekers die slecht ter been zijn of meer rustmomenten nodig hebben. De museumstoel is onderscheiden met een ontwerprij, de Red Dot Design Award.

Partners

Partners zijn belangrijk voor EiHP: om de blik te verbreden en inclusiever en toegankelijker te zijn. Zeker na het Escherjaar 2023 zijn verbindingen gemaakt met andere instellingen en initiatieven, zoals met de Creative Muslim Club, het netwerk van creatievelingen dat zich richt op het delen van verhalen van moslims. Zowel de General Manager, conservator als het Hoofd Educatie hebben in 2024 uitvoerig aan programmering met CMC gewerkt. Deze events zullen ook in 2025 plaatsvinden.

Ook zijn er de vaste partners waar al jaren een vruchtbare samenwerking mee loopt. Zoals het Museumkwartier, die de deuren voor samenwerking opent met 13 collega-instellingen in de buurt en van waaruit meegewerkt werd aan de Vrijheidsmaaltijd. Een andere vaste samenwerkingspartner is CultuurSchakel, het kenniscentrum en de verbinder voor kunst en cultuur in Den Haag. De organisatie vormt een klankbord voor EiHP en is ook een belangrijke adviseur rondom het stimuleren van diversiteit, inclusie en kansengelijkheid. Hun activiteiten en trainingen zorgen ervoor dat wij ons aanbod voor jong en oud doorlopend blijven aanscherpen en verbeteren. Op het gebied van toegankelijkheid is de Stichting Onbeperkt Genieten een vaste sparringpartner. Met hen zijn visuele handleidingen opgezet voor prikkelgevoelige bezoekers, welke nog altijd dankbaar gebruikt worden.

In 2024 heeft EiHP meerdere verkennende gesprekken gevoerd met het team van de Stichting Studeren & Werken op Maat (SWOM). Samen is onderzocht waar er samenwerking mogelijk is om studenten aan het mbo en hbo of internationale schakelklas-leerlingen verder te brengen in hun ontwikkeling. Dit past bij andere samenwerkingen die EiHP heeft lopen, zoals met The Young Digitals. Deze organisatie richt zich op het bieden van kansen aan jongeren die een moeilijke fase hebben meegemaakt. In dit traject krijgen ze de beginselen van digitale marketing mee en gaan daarna aan de slag als trainee bij bedrijven en organisaties. Escher in Het Paleis begeleidt daarom meerdere keren per jaar een groep. In datzelfde kader van kansengelijkheid past de samenwerking met JINC. (Jongeren INCorporated). Zij brengen de werelden van het bedrijfsleven en de overheid met die van scholen samen door het organiseren van onder andere Bliksemstages. Op deze manier tasten leerlingen de arbeidsmarkt af. Op 5 juni kregen ze een introductie over de verschillende beroepen in het museum, waarna ze aan de hand van praktische opdrachten zelf aan de slag gingen als educator, conservator of webredacteur.

We delen ook graag onze kennis met partners. Educatoren van het Kröller-Müller Museum vroegen EiHP om expertise te delen over co-creaties met onderwijspartners en belangenverenigingen. Ons project *Een wonderlijk gevoel*, waarbij we samenwerkten met blinden en slechthzienden, de Haagse Hogeschool en een Technasium, was de grootste inspiratiebron. Tegelijkertijd blijven wij ons inzetten om nog toegankelijker te zijn. Tijdens de week van de toegankelijkheid opende EiHP de deuren voor een beleidsmedewerker Toegankelijke en Inclusieve Stad van het ministerie van OCW en een Toegankelijkheidsexpert van de Gemeente Den Haag. De expert heeft zelf een visuele beperking en kan ons daarom goed vanuit eigen ervaring adviseren. Dit bezoek is als input meegenomen naar Het Kenniscafé van 10 oktober, waar de General Manager de museale toepassingen heeft toegelicht.

Publiek

EiHP wil een breed internationaal publiek blijven aanspreken, van vele nationaliteiten en culturen. De nabijgelegen Europese landen, in 2024 30% van het totaal aantal bezoekers, blijven de kern. Dit komt mede door de participatie aan vier belangrijke travel-trade-beurzen. Het aandeel niet-Europese bezoekers was in 2024 ook 30%. Ook de stijgende lijn in bezoekers uit Zuid-Korea, Brazilië, Turkije, India en Taiwan wordt blijvend gestimuleerd door digitale zichtbaarheid, onder andere door de website in negen talen aan te bieden en door de social-mediaposts ook in het Engels aan te bieden.

Met de komst van de nieuwe algemeen directeur, Margriet Schavemaker, is meer ingezet op het museum als productiehuis. Schavemaker gelooft in een open museum met meer en diversere activiteiten om bredere doelgroepen te verbinden. Hierdoor, én door de uitbreiding van het team, hebben wij het publieksprogramma in 2024 verbreed, met als doel ook publiek aan te spreken voor wie een museumbezoek niet vanzelfsprekend is.

Onze ambitie reikt verder dan de museummuren en dit bleef niet onopgemerkt. Zo waren er meer dan 300 inzendingen voor de kattenkunstwedstrijd door zeer verschillende makers en werden rondleidingen en speciaal ontwikkelde grafiekworkshops voor volwassenen in een mum van tijd volgeboekt. Door artikelen in de NRC en Volkskrant wist ook een klassieker museumpubliek de weg naar het museum beter te vinden, een doelgroep die normaliter niet de kern is van ons publiek.

Ook is er dit jaar in het educatie-aanbod gestreefd naar doelgroepverbreding met de nieuwe museumles *Paleis der wonderen*. De pilotklassen hiervoor zijn bewust geselecteerd op hun diverse achtergronden om brede aansluiting te vinden. Ook is er gewerkt aan het meer kunnen ontvangen van vmbo-leerlingen. Door de rondleidingen voor het voortgezet onderwijs beter te laten aansluiten op de onderwijsbehoeften van het vmbo, wordt het aantrekkelijker voor deze scholen om de rondleiding te boeken.

Personeel

EiHP is zich bewust van de waarde en bijdrage van een divers team en het creëren van een fijne (werk)omgeving. We streven bij het werven van alle nieuwe collega's, van rondleiders tot aan het kantoorpersoneel, naar het vormen van een team waarin iedereen zich veilig en gehoord voelt ongeacht leeftijd, afkomst, religie en (seksuele) oriëntatie. In de werving- en selectieprocedures (zowel voor de organisatie als de raad van toezicht) wordt erop gelet dat kandidaten achter deze doelstelling staan. De vaste wervingskanalen zijn uitgebreid met wervingsplatforms met een breder bereik dan de vacaturesites die voornamelijk bekend zijn binnen de cultuursector, zoals Binoq ATANA (een organisatie voor divers talent) en Stage Cultuur Inclusief. Per 2024 wordt er gewerkt met de Rooney Rule bij sollicitaties. Daarnaast wordt in vacatures vermeld dat we de Code Culturele Diversiteit en Inclusie onderschrijven. Daarmee geeft EiHP aan dat het als organisatie voor iedereen open wil staan.

De samenstelling van het educatieteam met rondleiders en museumdocenten is hier een goed voorbeeld van. Er is in 2024 gericht gezocht naar nieuwe rondleiders met een diverse/bi-culturele achtergrond en ook sollicitanten met een minder voor de hand liggende opleiding en beginnende museale educatieve ervaring kregen de kans. Dat pakte zowel voor de nieuw aangetrokken kandidaten positief uit als voor het museum, want wij geloven dat docenten waar leerlingen zich aan kunnen spiegelen het verschil kunnen maken.

Om het thema diversiteit en inclusie verder te verankeren in de organisatie is er elke zes weken een teamoverleg D&I. Daarin worden alle lopende en nieuwe initiatieven besproken. Ook is er aandacht voor D&I in de teamsamenstelling. Oudstanding, het uitzendbureau voor 65-plussers, is een partner waarmee EiHP al jaren fijn samenwerkt. We zetten de uitzendkrachten in als suppoost en in die rol zorgen ze voor een gastvrije ontvangst van bezoekers. Deze medewerkers maken het team diverser, niet alleen in leeftijd, maar ook in culturele verscheidenheid en maatschappelijke inclusie. De missie van Oudstanding is om zowel de tekorten op de arbeidsmarkt aan te vullen als

leeftijdscriminatie tegen te gaan. Een missie waarbij EiHP zich ten volle aansluit. De Paleiswinkel is een aparte stichting met een divers bestand van tachtig vrijwilligers, welke EiHP verbreedt en volledig omarmt.

Marketing en Communicatie

Pers

Om de aandacht en zichtbaarheid van het werk van Escher en het programma van EiHP in de media te vergroten, werd in 2024 een ervaren persvoorlichter aangesteld. Dit had een stijging in het aantal inhoudelijke artikelen als resultaat, met name in landelijke dagbladen en kunsttijdschriften. Zo combineerde de Volkskrant tijdens de tentoonstelling *Net als Escher* in de rubriek 'Kunstwerk van de Week' een foto van Koos Breukel met een werk van M.C. Escher. Aan de tentoonstelling van Maura Biava besteedden onder andere Den Haag Centraal, Metropolis M en Museumtijdschrift aandacht. De presentatie van de lakdoos met ivoren puzzels van Joris Escher was voor De Telegraaf aanleiding voor een groot interview met hem. Ook de verwerving van de prent 'Witte poes' werd landelijk nieuws, onder meer door artikelen in de Volkskrant, De Telegraaf en AD. Laatstgenoemde krant deelde tevens de oproep van EiHP aan kattenliefhebbers om mee te doen aan de Kattenkunstwedstrijd. De kattenworkshop op Internationale Kattendag (8 augustus) werd door verschillende online media aangekondigd, waaronder AD.nl.

Het werk van Eschers talentvolle tijdgenoot Julie de Graag kon bij de aankondiging van de tentoonstelling al op veel media-aandacht rekenen. Naast artikelen in AD en Den Haag Centraal interviewden redacteuren van Museumtijdschrift, NRC (4 ballen recensie), De Telegraaf en het magazine van de Vogelbescherming assistent-conservator Mireille Linck, en schreven er bevroegen stukken over. Daarnaast waren er ook online uitingen en (lokale) rtv-interviews, zoals met Het Seniorenjournaal/Haagse Dingen.

Prinsjesdag 2024 stond voor de museumsector in het teken van protest tegen de voorgestelde btw-verhoging op onder andere cultuur. Tijdens de rondgang van de koets door de stad werden langs de gevels van EiHP én Huis van het boek 20 meter lange banners in de vorm van een kassabon uitgerold met daarop de financiële gevolgen van de voorgestelde btw-verhoging. De visueel prikkelende beelden werden opgepikt door talloze landelijke en lokale media, zowel in print als op tv, waaronder EenVandaag en RTL Nieuws.

De voorbereidingen voor de verplaatsing van de Eschercollectie van het voormalige winterpaleis naar de voormalige Amerikaanse ambassade haalden ook het nieuws. Onder meer AD, Omroep West, Den Haag FM en andere lokale media berichtten in november 2024 over het besluit van de gemeenteraad om twee à drie ruimtelijke scenario's uit te laten werken.

Marketing

Terwijl de nadruk in 2024 lag op *free publicity*, werd er op kleine schaal ook geadverteerd. Advertenties in Trouw, NRC, Metropolis M, Den Haag Centraal en Flash Art International Magazine werden ingezet voor de tentoonstellingen van Maura Biava en Julie de Graag en hadden een groot bereik.

Website

Na het recordaantal bezoekers, zowel in het museum als op de website, voor het jubileumjaar 2023, was het te verwachten dat er in 2024 een daling plaats zou vinden. De daling was ook zichtbaar wat betreft de website, maar gelukkig viel deze mee. Van 398.000 bezoekers in 2023 naar 331.00 in 2024. Daarmee overtreft 2024 het aantal van 2022.

Nieuwsbrief

Bij de overstap in september 2023 van Mailchimp naar Laposta is een splitsing gemaakt tussen Nederlandse en internationale ontvangers. De eerste groep ontvangt een Nederlandse nieuwsbrief, de tweede groep een aparte Engelse. Op 1 januari 2025 had de nieuwsbrief van Escher in Het Paleis 1009 Nederlandse abonnees en 972 internationale abonnees. In totaal zijn dat 1981 abonnees. Op 1 januari 2024 lag dat totaal op 1596. De Nederlandse abonnees hebben in 2024 9 nieuwsbrieven ontvangen en de internationale abonnees ontvingen er 8.

Sociale media

De twee belangrijkste social-mediakanalen voor Escher in Het Paleis zijn Facebook en Instagram. Beide kanalen groeien, maar Instagram groeit harder dan Facebook. Dat is een trend die in lijn is met het algemene bereik van deze kanalen. De groei van Facebook vlakkt al een tijd af en Instagram vertoont vooralsnog een flinke stijgende lijn. In 2024 is het aantal Facebookvolgers met 240 toegenomen naar 18.840, een kleinere stijging in vergelijking met de 725 van 2023. Het aantal Instagramvolgers is toegenomen met 945 naar 12.645, een iets kleinere stijging dan de 1317 in 2023.

Escher in Het Paleis is erg actief op de socials: we liken veel berichten gerelateerd aan Escher en de tijdelijke tentoonstellingen en volgen actief culturele instellingen (erfgoed, musea in binnen- en buitenland). Door zowel Nederlandse als Engelse teksten te schrijven, bereiken we een grote groep geïnteresseerden in Escher en ons museum. Naast interessante posts die onze volgers meer informatie geven over het leven en werk van Escher, is dit bovendien een goeie plek waarop onze tijdelijke en vaste tentoonstellingen gepromoot kunnen worden om mensen te verleiden tot een bezoek. Ook vormen onze posts een ingang voor andere bedrijven en instellingen om ons museum en de tentoonstellingen te kunnen vinden en vervolgens te vermelden. Bovendien weten wij niet alleen onze volgers te bereiken, onze volgers en andere instellingen weten ons zo ook te vinden. Zo werd bijvoorbeeld de tentoonstelling over Julie de Graag gepromoot op de website en in de social media van AVROTROS en Museumtijdschrift. Ook wordt EiHP regelmatig getagd in berichten en verhalen, bijvoorbeeld van bezoekers die foto's plaatsen die zij in ons museum hebben gemaakt.

Op de socials doen, naast Nederland, vooral de VS en Zuid-Amerika het opvallend goed. Op Facebook komt 32,5% van de bezoekers uit Nederland, gevolgd door Italië (8,1%) en de VS (6,8%). Direct daarachter volgen Brazilië (6%), Mexico (5,7%) en Argentinië (4,1%). Pas daarna volgen België (3%), Duitsland (2,7%), Spanje (2,6%) en het VK (2,2%). Op Instagram zijn de cijfers:

Nederland (33,6%), de VS (9%), Italië (7,1%), Brazilië (4,2%), het VK (4%), Spanje (3,5%), Duitsland (3,1%), Argentinië (3%), Mexico (2,6%) en België (2,5%).

Raad van toezicht

De raad van toezicht van Stichting Escher Collectie heeft per 31 december 2023 de volgende samenstelling:

Naam	Lid sinds	Eerste herbenoeming	Laatste termijn eindigt
Mevrouw drs. J. Klijnsma	30 september 2019	30 september 2023	30 september 2027
Mevrouw drs. G.M.C. de Ranitz	23 september 2021	23 september 2025	23 september 2029
Mevrouw drs. M.D. Cambeen	1 december 2022	1 december 2026	1 december 2030
Mevrouw mr. J. Mendlik	1 januari 2023	1 januari 2027	1 januari 2031
De heer drs. R.L.A. Menken	1 januari 2024	1 januari 2028	1 januari 2032
De heer mr. J.P.P. Bos	1 januari 2025 (op 20/12/24 per e-mail benoemd, op 1/1/25 in de KvK ingeschreven)	1 januari 2029	1 januari 2033

De raad van toezicht (hierna: raad) vergaderde in 2024 vier keer: op 25 januari, 18 april, 20 juni en 19 september. Het geplande overleg in december werd verzet naar januari 2025. Aan het begin van het jaar besprak de raad de werving voor een nieuwe algemeen directeur. Na twee gespreksrondes werd Margriet Schavemaker geselecteerd. Op 15 juni nam Margriet de raad mee op werkbezoek aan Amsterdam. Tijdens dit bezoek gaf ze een rondleiding door het Amsterdam Museum en langs verschillende culturele locaties in Amsterdam-Zuidoost.

Ook keurde de raad de subsidieaanvraag voor het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2025-2028 goed, sprak met de accountant en keek mee met het jaarverslag en de jaarrekening over 2023. Daarnaast werd de begroting voor 2025 goedgekeurd en was een vast onderdeel van de vergaderingen de toelichting op de kwartaalcijfers en de forecast. De raad besprak ook het instellingsadvies van de Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2025-2028. Tijdens de vergaderingen van een aparte bouwcommissie werden de ontwikkelingen rondom de verhuizing van Escher in Het Paleis naar de voormalige Amerikaanse ambassade besproken.

Met het vertrek van Mohammed Essafi ontstond een vacature in de raad, specifiek voor een lid van de auditcommissie. Jan Bos, CFO van Royal Reesink, werd geselecteerd als zijn vervanger. Hij zal starten in 2025 en brengt de noodzakelijke financiële expertise en bouwkundige ervaring mee om het museum in deze cruciale periode optimaal te ondersteunen. Jacquill Basdew startte als

trainee in de raad vanuit het Binoq ATANA-programma. Ter voorbereiding op dit laatste namen twee leden van de raad deel aan bijeenkomsten van Binoq ATANA.

Nevenactiviteiten raad van toezicht

Mevrouw drs. G.M.C. de Ranitz (voorzitter)

- CEO Surf (hoofdfunctie tot 1-11-2024)
- Directeur Publieke Sector Microsoft Nederland (hoofdfunctie per 1-11-2024)
- Vicevoorzitter raad van commissarissen Stichting Espria, lid auditcommissie (tot 1-9-2024), lid remuneratiecommissie (per 1-9-2024)
- Lid raad van commissarissen Verzekeringsmaatschappij Groot Amsterdam N.V. (tot 1-11-2024)
- Voorzitter bestuur Stichting SIDN Fonds (tot 1-11-2024)

De heer drs. M. Essafi (tot september 2024)

- Directeur/eigenaar PublicEffect Consulting (hoofdfunctie)
- Lid Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050

De heer mr. J.P.P. Bos (20 december 2024 per e-mail benoemd, 1 januari 2025 in de KvK ingeschreven)

- CFO Royal Reesink (hoofdfunctie)
- Lid Raad van Toezicht Haagse Hogeschool
- Bestuurslid Stichting Amsterdamsch Plezier

Mevrouw drs. J. Klijnsma

- Commissaris van de Koning voor de Provincie Drenthe (hoofdfunctie)
- Ambassadeur Liliane Fonds
- Voorzitter Bestuur Stichting De Dutch Don't Dance Division
- Voorzitter Raad van Toezicht VSBfonds

Mevrouw drs. M.D. Cambeen

- VP Springer Journals bij Springer Nature (hoofdfunctie)

Mevrouw mr. J. Mendlik

- Senior rechter A en voorzitter van het bestuur Rechtbank Rotterdam (hoofdfunctie)
- Voorzitter raad van advies Wetenschappelijk Onderzoeken Documentatiecentrum advies
- Lid college buitengewoon beroep Leidse studentenvereniging Minerva
- Lid aanbevelingscommissie leden Kamer van Beroep Centrale Commissie voor de Rijnvaart
- Voorzitter bestuur Rotterdams Juridisch Genootschap

De heer drs. R.L.A. Menken

- Managing Director en mede-eigenaar Menken Orlando B.V. (hoofdfunctie)
- Voorzitter van Bedrijvenvereniging ITC-Hazerswoude-Dorp

Nevenactiviteiten directie

Margriet Schavemaker – Algemeen directeur, sinds 1 juni 2024

- Hoogleraar Media en Kunst in de Museale Praktijk aan de Universiteit van Amsterdam bij de afdeling Media Studies
- Presentator van Nu te zien! (AVROTROS)
- Lid van adviescommissie Cultuurplan 2025-2028 Rotterdam

Paul Broekhoff - Zakelijk directeur, sinds 1 juli 2021

- Bestuurslid Piket Kunstprijzen
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Storm
- Bestuurslid Stichting Partners in Toerisme (PIT)
- Bestuurslid Stichting Directies Haagse Musea
- Bestuurslid Haags Cultuuroverleg

Verplichtingen verbonden aan de subsidie 2024

In de toekenningsbrieven voor de subsidies 2024 van de gemeente Den Haag zijn verplichtingen opgenomen die verbonden zijn aan de subsidies. Deze zullen hieronder stuk voor stuk worden behandeld.

Prestatienormen in de subsidieverlening 2024 kenmerk 20231003-12494

Norm 1: De Stichting Escher Collectie behaalt circa 145.000 bezoekers en draagt er zorg voor dat er naast de Eschertentoonstelling ook tenminste twee andere tentoonstellingen te zien zijn in het paleis. De Stichting Escher Collectie bereikt met educatieve activiteiten ca. 3.200 leerlingen uit het primair onderwijs en ca. 7.000 leerlingen uit het voorgezet onderwijs.

Realisatie: Escher in Het Paleis heeft, exclusief de bezoekers van de Museumnacht en Museumnacht Kids, 146.181 bezoekers mogen ontvangen. Met de bezoekers van de Museumnacht en Museumnacht Kids zijn dat in totaal 150.246.

Realisatie: Naast de permanente tentoonstelling waren in 2024 de volgende tijdelijke tentoonstellingen te zien:

Net als Escher	3 november 2023 t/m 24 maart 2024
Maura Biava	11 juni t/m 15 september 2024
Escher worden	11 juni t/m 15 september 2024
Julie de Graag	8 november 2024 t/m 16 februari 2025

Realisatie: Escher in Het Paleis ontving in 2024 2550 leerlingen PO en 8029 leerlingen VO. Tijdens het opstellen van de begroting voor 2024 in september 2023 is op basis van bezoek uit voorgaande jaren nog uitgegaan van samenwerking met o.a. twee grote partijen uit Baarn en Naaldwijk. Deze twee partijen zijn in 2024 helaas weggevallen.

Norm 2: Bevordering inclusiviteit en diversiteit

Een uitgebreide beschrijving van de ondernomen inspanningen is te vinden onder de hiervoor genoemde paragraaf 'Diversiteit en Inclusie'.

Norm 3: Gezonde en duurzame bedrijfsvoering

Een uitgebreide beschrijving van de ondernomen inspanningen is te vinden onder de hiervoor genoemde paragraaf 'Personeel'. Het financiële overzicht is te vinden in bijgesloten en goedgekeurde jaarrekening.

Norm 4: Samenwerking (culturele) partners in de stad

Een uitgebreide beschrijving van de ondernomen inspanningen is te vinden onder de hiervoor genoemde paragraaf 'Partners'.

Norm 5: De Stichting Escher Collectie dient inspanningen te leveren op het gebied van cultuuronderwijs conform de doelstellingen uit de nota Cultuureducatie 2021. U dient in 2024 verder te werken aan de ontwikkeling en het aanbieden van activiteiten voor het cultuuronderwijs die zijn afgestemd op de wensen van scholen en passen binnen de doorlopende leerlijnen die binnen het project 'Cultuuronderwijs op zijn Haags' worden ontwikkeld door scholen en culturele instellingen.

Realisatie: Een uitgebreide beschrijving van de ondernomen inspanningen is te vinden onder de hiervoor genoemde paragraaf 'Educatie & cultuuronderwijs'.

Meerjarenbeleidsplan 2021–2024

Het museum heeft voor meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 'Kracht en Kwetsbaarheid' een structurele jaarlijkse bijdrage gevraagd van € 430.000,-, maar heeft € 361.568,- toegewezen gekregen. Dit bedrag werd jaarlijks geïndexeerd.

Risico's

De belangrijkste bedrijfsrisico's voor het museum zijn:

1. De gevolgen van de korting op de jaarlijkse bijdrage van de gemeente sinds 2021. Escher in Het Paleis zal deze korting zelf op moeten vangen, o.a. door de entreeprijs te verhogen. Dit kan leiden tot minder bezoekers met lagere inkomens. Meer focus zal komen te liggen op het vergroten van het volume volbetalende bezoekers om het verlies van subsidie op te vangen. Dit is een contradictie in een tijdperk waarin diversiteit en inclusie onlosmakelijk verbonden zijn met museumbezoek. De tijd die door het kleine team gestoken moet worden om de korting op te vangen kan ten koste gaan van maatschappelijke projecten.
2. Macro-economische factoren als oorlogen die internationaal reisgedrag beïnvloeden.
3. Schade of diefstal van de collectie. Het museum heeft dit risico afgedekt door een collectieverzekering. Bovendien is het museum uitgebreid beveiligd, zowel tijdens openingstijden als in de uren dat het museum gesloten is voor publiek.
4. Onverwacht slechte of te weinig *free publicity* voor tentoonstellingen of 'slecht' museumweer, waardoor bezoekersaantallen lager uitvallen dan verwacht en daarmee ook de publiekinkomsten.
5. Uitval van computersystemen/clouddiensten door externe of interne oorzaken.
6. Ondanks de uitbreiding van het team met 1,6 fte in 2024 is de organisatie met 9,8 FTE relatief klein van omvang. Dit brengt risico's met zich mee betreffende de continuïteit van uitvoering van de werkzaamheden en overdracht van kennis bij plotselinge wijzigingen in de bezetting.
7. Krapte op de arbeidsmarkt en met name het vinden en behouden van museumdocenten.

EiHP heeft echter een gezonde bedrijfsvoering. Het museum heeft voldoende liquiditeiten en reserves om in beperkte mate derving van publieksinkomsten te overbruggen. EiHP streeft ernaar om gezamenlijk met zijn zakelijke partners zo goed mogelijk te anticiperen op deze macro-economische factoren, met zo min mogelijk consequenties voor zowel eigen als extern personeel zonder de bedrijfsvoering in gevaar te brengen.

Het museum heeft zijn risico's geanalyseerd en maatregelen genomen om de kans te verkleinen dat het risico zich voordoet dan wel de gevolgen daarvan te mitigeren. Het huidige systeem van risicomanagement voldoet en er worden geen veranderingen voorzien.

Financiële instrumenten

De primaire financiële instrumenten van de stichting dienen ter financiering van de operationele activiteiten van de stichting of vloeien direct uit deze activiteiten voort. Het beleid van de stichting is om niet te handelen in financiële instrumenten.

De belangrijkste risico's uit hoofde van de financiële instrumenten van de stichting zijn het kredietrisico, het liquiditeitsrisico, het kasstroomrisico en het prijsrisico bestaande uit het rente- en marktrisico. Het beleid van de stichting om deze risico's te beperken, luidt als volgt:

Prijsrisico

Het marktrisico wordt gedefinieerd als het risico op verliezen die kunnen ontstaan door ongunstige marktbevingen. De stichting identificeert voornamelijk macro-economische omstandigheden en kredietrisico's.

Stichting Escher Collectie is actief als museum. Deze markt kenmerkt zich door een overwegend stabiele inkomstenstroom en is relatief beperkt gevoelig voor conjuncturele schommelingen. Voorts heeft de stichting beperkt tot geen invloed op in hoofdzaak macro-economische factoren die de inkomstenstroom beïnvloeden. Het marktrisico wordt ingeschat op minimaal. Het museum heeft geen externe leningen en het renterisico is derhalve ook minimaal.

Kredietrisico

De stichting handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid te bepalen. Tevens heeft de stichting richtlijnen opgesteld om de omvang van het kredietrisico bij elke partij te beperken. Bovendien bewaakt de stichting voortdurend haar vorderingen en hanteert een adequate aanmaningsprocedure. Door de bovenstaande maatregelen is het kredietrisico voor de stichting minimaal. Verder zijn er geen belangrijke concentraties van kredietrisico.

Liquiditeitsrisico/kasstroomrisico

Stichting Escher Collectie kent een stabiele inkomstenstroom vanuit enerzijds bezoekers en anderzijds subsidieverstrekkers. De kans dat de hieraan verbonden toekomstige kasstromen leiden tot uitzonderlijke fluctuaties is beperkt, aangezien de subsidieovereenkomsten doorgaans voor langere perioden worden aangegaan en bezoekersaantallen een stabiel, groeiend verloop tonen. Daarnaast heeft de stichting geen invloed op de effecten van wereldwijde of landelijke maatschappelijke factoren (onrust) die de inkomsten als gevolg van plotseling sterk teruglopende bezoekersaantallen beïnvloeden. Het museum bewaakt de liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen. De directie ziet erop toe dat steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen van het museum te kunnen voldoen.

Resultaat 2024 en het eigen vermogen per 31-12-2024

De totale baten bedroegen € 2.117.361,- waarvan € 1.547.483,- aan publieksinkomsten. De totale baten waren hiermee € 14.111,- hoger dan begroot. De totale lasten bedroegen € 2.311.948,-.

De lasten waren daarmee € 196.198,- hoger dan begroot. Het tekort op het exploitatieresultaat 2024 was € 179.858,-. Het overschot wordt onttrokken van de bestemmingsfondsen en de algemene reserve.

De financiële positie van het museum is solide. Het museum beschikt over voldoende eigen vermogen en de liquiditeitspositie is ruim voldoende om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen. Per ultimo 2024 is de solvabiliteit 0,67 (2023: 0,69) en de current ratio 6,98 (2023: 7,24).

Bezoldiging directie en Raad van Toezicht

De directeuren van de Stichting Escher Collectie staan op de loonlijst van de Stichting Kunstmuseum Den Haag. Voor zijn tijdsbesteding voor Stichting Escher Collectie heeft de Stichting Kunstmuseum Den Haag in 2024 een managementvergoeding aan de Stichting Escher Collectie in rekening gebracht van € 74.914,-.

Begroting 2025

De begroting 2025 is gebaseerd op het meerjarenplan 2025-2028 welke inmiddels door de gemeente Den Haag is geaccordeerd met hierin meegenomen de aanbevelingen van de commissie. Voor de lasten is een totaalbedrag begroot van € 2.165.223, -. De baten zijn begroot op een totaalbedrag van € 2.150.223,-. Aanvullend hierop verwachten we een rente/baten van € 15.000,- waardoor de begroting 2025 sluitend is.

Den Haag, 29 april 2025

Margriet Schavemaker en Paul Broekhoff

Balans per 31 december 2024

ACTIVA

Na resultaatbestemming

		31-12-2024		31-12-2023	
		€	€	€	€
C.4 Vaste activa					
<i>C.1 Immateriële vaste activa</i>					
1	Website	6.250	-	-	-
			6.250		
<i>C.2 Materiële vaste activa</i>					
2	Inventaris	20.389	12.270		
	Hardware	17.384	14.229		
			37.773		26.499
C.9 Vlottende activa					
<i>C.6 Vorderingen</i>					
3	Handelsdebiteuren	38.002	44.132		
4	Belastingen en premies sociale verzekeringen	78.410	107.385		
5	Overlopende activa	66.075	73.006		
			182.488		224.524
	C.8 Liquide middelen		2.002.357		2.192.516
Totaal		2.228.868	2.443.539		

PASSIVA

		31-12-2024		31-12-2023	
		€	€	€	€
C.14 Stichtingskapitaal					
C.11 Algemene reserve	6	15.699		221.142	
C.12 Bestemmingsfondsen	7	1.279.721		1.454.137	
Totaal eigen vermogen			1.295.421		1.675.280
C.18 Voorzieningen					
Voorziening meerjaren onderhoudsplanning	9		420.601		434.545
C.20 Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	10	236.129		257.940	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	11	-		-	
Overige schulden en overlopende passiva	12	76.717		75.775	
			312.845		333.715
Totaal			2.028.868		2.443.539

Staat van baten en lasten over 2024

	<i>Realisatie 2024</i>	<i>Begroting 2024</i>	<i>Realisatie 2023</i>
	€	€	€
A. Baten			
A.1 Publieksinkomsten	1.547.483	1.546.151	1.740.661
A.10 Overige directe opbrengsten	18.140	17.500	21.016
A.11 Directe opbrengsten	1.565.623	1.563.651	1.761.677
A.12 Diverse inkomsten	115.640	103.500	149.950
A.13 Bate uit private middelen	10.000	10.000	20.000
A.18 Indirecte opbrengsten	125.640	113.500	169.950
	-	-	-
A.20 Subsidie gemeente Den Haag	426.098	426.099	397.764
A.24 Overige subsidies gemeente Den Haag	-	-	-22.134
A.26 Totale subsidies	426.098	426.099	375.630
Som der baten (A) = A.27	2.117.361	2.103.250	2.307.257
B. Lasten			
B.1 Beheerlasten personeel	391.566	401.500	382.213
B.2 Beheerlasten materieel	733.078	606.000	576.887
B.3 Totaal beheerslasten	1.124.644	1.007.500	959.100
B.4 Activiteitenlasten personeel	764.289	696.250	719.827
B.5 Activiteitenlasten materieel	423.015	412.000	594.296
B.6 Totaal activiteitenlasten	1.187.304	1.108.250	1.314.122
Som der lasten (B) = B.7	2.311.948	2.115.750	2.273.223
Bedrijfsresultaat	-194.588	-12.500	34.034
Saldo rentebaten en -lasten	14.730	12.500	7.518
Exploitatieresultaat voor resultaatbestemming	-179.858	-	41.552
Resultaatbestemming:			
Onttrekking fonds aankoop Escher prenten	-51.872	-	-31.529
Toevoeging fonds aankoop Escher prenten	-	-	50.000
Onttrekking continuïteitsreserve	-205.443	-	45.215
Onttrekking fonds Amerikaanse Ambassade	-122.543	-	56.359
Toevoeging fonds Amerikaanse Ambassade	200.000	-	-56.359
Onttrekking coronareserve	-	-	-22.134
Totaal	-179.858	-	41.552

Kasstroomoverzicht 2024

	2024	2023
	€	€
Kasstroomoverzicht uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat	-194.588	34.034
<i>Aanpassingen voor:</i>		
Afschrijvingen	14.562	9.757
Mutatie voorzieningen	-13.944	-8.757
	618	1.000
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>		
Vorderingen	42.035	-82.435
Kortlopende schulden	-20.870	159.691
	21.165	77.255
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-172.804	112.289
Betaalde rente	14.730	-2.379
Kasstroom uit operationele activiteiten	-158.075	109.910
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings materiële vaste activa	-25.835	-11.896
Investerings immateriële vaste activa	-6.250	
Investeringsubsidies	-	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-32.085	-11.896
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutaties bestemmingsfondsen	-	-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-
Mutatie liquide middelen	-190.160	98.014
Stand liquide middelen 1 januari	2.192.516	2.094.503
Stand liquide middelen 31 december	2.002.357	2.192.516
Mutatie liquide middelen	-190.160	98.014

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Escher Collectie ("de Stichting") is feitelijk gevestigd op Lange Voorhout 74, 2514 EH te Den Haag, is statutair gevestigd in Den Haag en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 27194207.

Algemene toelichting

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De activiteiten van Stichting Escher Collectie bestaan voornamelijk uit het inrichten, instandhouding en exploiteren van Het Paleis en het tentoonstellen van de Escher Collectie.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2024, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2024.

Informatieverschaffing over continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Informatieverschaffing over schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie en de Raad van Toezicht zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving voor micro- en kleine rechtspersonen C1 'Kleine organisatie zonder winststreven' en de Richtlijnen verantwoording subsidies Den Haag 2017 van de gemeente Den Haag met pagina 1 en 2 van bijlage Inrichting jaarrekening 2024. Conform artikel C1.106 dienen specifieke wet- en regelgeving en de subsidievoorschriften voor te gaan op de uitspraken in de Rijksoverheid en te worden toegelicht. De gemeente Den Haag kent specifieke voorschriften ten aanzien van de dotatie aan de voorziening meerjaren onderhoud. De dotatie aan de voorziening 'Meerjaren Onderhoudsplanning' dient conform 'inrichting jaarrekening 2021' gelijk te zijn aan de ontvangen subsidie 'gebruikersonderhoud' van de gemeente Den Haag. De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen historische kosten.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen. Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie. Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De betalen en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

De stichting neemt het standpunt in dat zij niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. De conclusie is gebaseerd op een toetsing van de huidige activiteiten en omstandigheden aan de relevante wet- en regelgeving, waaronder de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969, jurisprudentie en literatuur.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen:

- verstrekte leningen en overige vorderingen en overige financiële verplichtingen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Eventueel direct toerekenbare transactiekosten maken deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd op de manier zoals beschreven bij de desbetreffende balansposten.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de organisatie beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de organisatie het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Grondslagen

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden in de balans verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige prestatie eenheden met betrekking tot dat actief zullen toekomen aan de organisatie en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte gebruiksduur en rekening houden met een eventuele restwaarde. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik, en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering. Op materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering wordt niet afgeschreven.

De jaarlijkse afschrijving zijn voor:

inventaris	20%-33%
hardware	25%

Ter zake van verwachte kosten van periodiek groot onderhoud aan gebouwen, installaties e.d. wordt een voorziening gevormd. Zie hiervoor de grondslag onder het hoofd Voorzieningen. Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de kostprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Immateriele vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt rekening gehouden met bijzondere waardeverminderingen; dit is het geval als de boekwaarde van het actief (of van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort) hoger is dan de realiseerbare waarde ervan.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief transactiekosten (indien materieel). Na eerste verwerking vindt waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen, onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de organisatie, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Eigen vermogen

Algemene reserve De algemene reserve is het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire beperkingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor de stichting is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op lange termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van: een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en waarvan een betrouwbare inschatting kan worden gemaakt; en het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is. Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit eenzelfde overeenkomst worden niet in de balans opgenomen indien en voor zover noch de organisatie noch de tegenpartij heeft gepresteerd. Opname in de balans geschiedt wanneer de nog te ontvangen respectievelijk te leveren prestatie en tegenprestatie niet (meer) met elkaar in evenwicht zijn en dit voor de organisatie nadelige gevolgen heeft. Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorziening meerjaren onderhoudsplanning

Een voorziening voor meerjaren onderhoudsplanning wordt gevormd voor verwachte kosten van service kosten, regulier onderhoud en periodiek groot onderhoud aan panden, installaties e.d. op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud. De uitgaven van groot onderhoud, regulier onderhoud en service kosten worden verwerkt ten laste van de onderhoudsvoorziening voor zover deze is gevormd door de beoogde kosten. Indien de kosten van onderhoud uitgaan boven de boekwaarde van de voor het desbetreffende actief aangehouden voorziening, worden de (meer)kosten verwerkt in de exploitatierekening.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Bedrijfsopbrengsten

Projectsubsidies en baten worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. De exploitatiesubsidie van de gemeente Den Haag ter compensatie van door de stichting gemaakte kosten worden systematisch als baten in de exploitatierekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Een eventueel overschot of tekort wordt via resultaatbestemming ten gunste of ten laste van de algemene reserve gebracht rekening houdend met de voorschriften van de gemeente Den Haag.

De subsidie van de gemeente Den Haag over het boekjaar 2024 wordt definitief vastgesteld nadat de jaarrekening is overlegd. De subsidie van de gemeente Den Haag is vooruitlopend op de definitieve vaststelling geheel als bate verwerkt.

Diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden opgenomen in de netto-omzet tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van tegemoetkomingen en kortingen. Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden in de staat van baten en lasten verwerkt wanneer het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Huuropbrengsten

Huuropbrengsten worden lineair in de staat van baten en lasten opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Leasing

De organisatie kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases

Als de organisatie optreedt als lessor in een operationele lease, wordt het actief als leaseobject verwerkt in de balans overeenkomstig de aard van dat actief. De grondslagen voor de waardering van de geleasede activa zijn beschreven onder het hoofd Materiële vaste activa. De leasebaten (exclusief vergoeding voor dienstverlening, zoals verzekering en onderhoud) als bestanddeel van de leasebetalingen worden op tijdsevenredige basis verwerkt over de leaseperiode.

Initiële directe kosten, niet zijnde verkoopkosten, die gemaakt worden om opbrengsten te genereren uit operationele leases worden direct ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Als de organisatie optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Vergoedingen die worden ontvangen als stimulering voor het afsluiten van een overeenkomst worden verwerkt als een vermindering van de leasekosten over de leaseperiode. Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht, tenzij een andere toerekeningsystematiek meer representatief is voor het patroon van de met het leaseobject te verkrijgen voordelen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Toelichting balans per 31 december 2024

Activa

C.4 Vaste Activa

1. C.1 Immateriële vaste activa

De mutaties in de immateriële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	<i>Website</i>	<i>Totaal</i>
	€	€
<u>Stand per 1 januari 2024</u>		
Aanschafwaarde	-	-
Cumulatieve investeringssubsidies	-	-
Cumulatieve afschrijvingen	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
	<u>-</u>	<u>-</u>
<u>Mutaties boekjaar</u>		
Investeringen	6.250	6.250
Desinvestering aanschafwaarde	-	-
Desinvestering afschrijvingen	-	-
Afschrijvingen	-	-
	<u>6.250</u>	<u>6.250</u>
	<u>6.250</u>	<u>6.250</u>
<u>Stand per 31 december 2024</u>		
Aanschafwaarde	6.250	6.250
Cumulatieve investeringssubsidies	-	-
Cumulatieve afschrijvingen	-	-
	<u>6.250</u>	<u>6.250</u>
	<u>6.250</u>	<u>6.250</u>
 Afschrijvingspercentages	 <u>20%</u>	

2. C.2 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	<i>Inventarissen</i>	<i>Hardware</i>	<i>Totaal</i>
	€	€	€
<u>Stand per 1 januari 2024</u>			
Aanschafwaarde	659.439	66.145	725.584
Cumulatieve investeringssubsidies	-237.419	-	-237.419
Cumulatieve afschrijvingen	-409.750	-51.916	-461.666
	<u>12.270</u>	<u>14.229</u>	<u>26.499</u>
<u>Mutaties boekjaar</u>			
Investeringen	16.307	9.528	25.835
Desinvestering aanschafwaarde	-65.513	-41.835	-107.348
Desinvestering afschrijvingen	61.348	41.835	103.183
Afschrijvingen	-4.024	-6.373	-10.397
	<u>8.118</u>	<u>3.155</u>	<u>11.273</u>
<u>Stand per 31 december 2024</u>			
Aanschafwaarde	610.234	33.838	644.072
Cumulatieve investeringssubsidies	-237.419	-	-237.419
Cumulatieve afschrijvingen	-352.426	-16.454	-368.880
	<u>20.389</u>	<u>17.384</u>	<u>37.773</u>
 Afschrijvingspercentages	 <u>20 - 33%</u>	 <u>25%</u>	

C.9 Vlottende activa

3. Handelsdebiteuren

	<u>31-12-2024</u>	<u>31-12-2023</u>
	€	€
Handelsdebiteuren	38.002	44.132
Voorziening dubieuze debiteuren	-	-
	<u>38.002</u>	<u>44.132</u>

De debiteuren zijn opgenomen tegen de nominale waarden onder aftrek van een voorziening van nihil voor een mogelijke oninbaarheid. In de vorderingen is een bedrag begrepen van nihil (2023: nihil) met een resterende looptijd langer dan 1 jaar.

4. Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31-12-2024</u>	<u>31-12-2023</u>
	€	€
Omzetbelasting	66.851	95.826
Loonheffingen	11.559	11.559
	<u>78.410</u>	<u>107.385</u>

5. Overlopende activa

	<u>31-12-2024</u>	<u>31-12-2023</u>
	€	€
Nog te ontvangen bedragen	40.873	50.013
Vooruitbetaalde kosten	25.203	22.993
	<u>66.075</u>	<u>73.006</u>

6. C.8 Liquide middelen

	<u>31-12-2024</u>	<u>31-12-2023</u>
	€	€
Rabobank deposito	1.002.715	992.818
Rabobank rekening-courant	974.579	1.168.984
Gelden onderweg	14.752	20.478
Kas	10.311	10.236
	<u>2.002.357</u>	<u>2.192.516</u>

Onder de liquide middelen zijn uitsluitend deposito's opgenomen die direct opvraagbaar zijn.

Passiva

C.14 Eigen vermogen

7. C.11 Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve wordt gebruikt als financiële buffer om onverwachte financiële risico's op te kunnen vangen. De maximum hoogte van de continuïteitsreserve is vastgesteld op 25% van de totale baten (exclusief subsidies).

Verloopoverzicht

	2024
	€
Stand per 1 januari	221.142
Bij/af: resultaatbestemming 2024	-205.443
Stand per 31 december	<u>15.699</u>

8. C.12 Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen prenten

Om het mogelijk te maken belangrijke Escher prenten te kunnen verwerven is een bestemmingsfonds gevormd.

De vorming van dit bestemmingsfonds is in overleg gedaan met de Gemeente Den Haag. In de vaststellingsbrief subsidies 2015 van de Gemeente Den Haag (ABBA/VS/2446) is de maximale omvang vastgesteld op € 200.000 met een maximale looptijd tot eind 2024. Stichting Escher Collectie heeft de gemeente in 2025 om een verlenging van deze periode gevraagd. Deze verlenging is gehonoreerd tot en met 2028. In 2024 zijn diverse aankopen vanuit dit fonds gedaan.

Verloopoverzicht

	2024
	€
Stand per 1 januari	67.026
Af: aankoop Escher prenten	-51.872
Bij/af: resultaatbestemming 2024	-
Stand per 31 december	<u>15.154</u>

Bestemmingsfondsen attracties

De bestaande attracties verliezen na verloop van tijd hun innoverende karakter. Om de continuïteit van het museum te kunnen waarborgen is het van essentieel belang dat de attracties tijdig worden vervangen door nieuwe innoverende attracties.

Het bestemmingsfonds attracties wordt gevoed uit de eventuele overschotten op de exploitatie. De Gemeente Den Haag heeft toestemming verleend tot de vorming van een bestemmingsfonds attracties van maximaal € 340.000.

Verloopoverzicht

	2024
	€
Stand per 1 januari	340.000
Bij/af: mutatie bestemmingsfondsen	-200.000
Stand per 31 december	140.000

Bestemmingsfonds Escher naar de Amerikaanse Ambassade

Dit bestemmingsfonds wordt gebruikt voor de vorming van een bestemmingsfonds voor de voorbereidings- en onderzoekskosten voor de verhuizing van Escher naar de Amerikaanse Ambassade. Gezien het feit dat een transitie naar de Amerikaanse Ambassade nog actueel is tijdens dit schrijven, is er voor deze bestemmingsfonds in april 2025 verlenging aangevraagd bij de gemeente. Deze verlenging is gehonoreerd.

In de vaststellingsbrief subsidies 2017 van de Gemeente Den Haag (ABBA/VS/2512) is de maximale omvang van deze bestemmingsfonds vastgesteld op € 153.972 en de maximale looptijd tot eind 2019. Gezien het actuele karakter van het project is er meerdere malen verlenging aangevraagd en gehonoreerd. De looptijd is in 2025 verlengd tot en met 2028. De maximale omvang is verhoogd naar € 200.000

Verloopoverzicht

	2024
	€
Stand per 1 januari	122.543
Uitgaven	-122.543
Bij/af: mutatie bestemmingsfondsen	200.000
Stand per 31 december	200.000

Bestemmingsfonds Herinrichting Nieuwe Escher Museum

De Gemeente Den Haag heeft in een eerder stadium aangegeven er van uit te gaan dat het museum de inrichting van de museumzalen zelf (grotendeels) bekostigd. Om dat mogelijk te maken zal de komende jaren geld worden gealloceerd in deze bestemmingsfonds. Samen met gelden van derden moet dat straks de inrichting mogelijk maken. Er is uitgegaan van een looptijd tot 2028. Het benodigde bedrag wordt geraamd op circa € 5.000.000.

Verloopoverzicht

	2024
	€
Stand per 1 januari	924.567
Bij/af: resultaatbestemming 2024	-
Stand per 31 december	924.567

C.18 Voorzieningen

9 Voorziening meerjaren onderhoudsplanung

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Voorziening meerjaren onderhoudsplanung	420.601	434.545

Voorziening meerjaren onderhoudsplanung

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Stand per 1 januari	434.545	632.411
Dotatie voorziening meerjaren onderhoudsplanung	115.739	101.016
Uitgaven voorziening meerjaren onderhoudsplanung	-129.683	-298.882
Stand per 31 december	420.601	434.545

In 2024 is in totaal € 129.683 onttrokken aan de voorziening, waarvan € 90.129 in meerjaren onderhoudsplanung vallen. Het verschil tussen de onttrekking in 2024 en de geplande onderhoudswerkzaamheden in het Paleis worden voornamelijk veroorzaakt door hogere lasten door additioneel restauratie schilderwerk.

De verwachte dotatie voor de voorziening groot onderhoud gebouwen kan als volgt worden gespecificeerd:

Korter dan 1 jaar:	101.013
Tussen 1 en 5 jaar:	303.039
Langer dan 5 jaar:	101.013
Totaal:	505.065

Dit betreffen bedragen die voortkomen uit het meerjarenonderhoudsplan 2020-2030 (gedateerd op 9 december 2019).

C.20 Kortlopende schulden

10 Schulden aan leveranciers en handelskredieten

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Crediteuren	236.129	257.940

11 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Loonheffingen	-	-
	-	-

12 Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2024	31-12-2023
	€	€
Te betalen subsidie Herstelfonds	22.134	22.134
Nog te betalen kosten	7.427	14.499
Vakantiegeld	24.696	19.636
Vakantiedagen	22.460	19.506
	76.717	75.775

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Rechten

Meerjarenbeleidsplan 2025 - 2028

Conform het meerjarenbeleidplan Kunst en Cultuur krijgt de stichting Escher Collectie voor de periode 2025 - 2028 een jaarlijkse subsidie van de gemeente Den Haag. Voor 2025 wordt maximaal € 443.150 (kenmerk subsidiebeschikking 20250108-86310) aan subsidie verstrekt.

Verhuurcontract derden

De stichting Escher Collectie heeft een overeenkomst tot het in gebruik hebben van een ruimte die bestemd is voor het drijven van een museumwinkel in het Paleis aan het Lange Voorhout afgesloten met de stichting Vrienden van Escher in Het Paleis. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 28.806 exclusief btw. Wijzigingen van de vergoeding vinden plaats op basis van de wijziging van het maandprijsindexcijfer volgens de consumptieprijsindex (CPI). De overeenkomst wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd, wat inhoudt dat de jaarlijks vergoeding voor 2024 € 29.756 bedraagt (korter dan één jaar).

Verplichtingen

Huurcontract Gemeente Den Haag

Met ingang van 1 januari 2003 heeft Stichting Escher Collectie het pand staande en gelegen aan het Lange Voorhout 74 gehuurd van de gemeente Den Haag. De huurovereenkomst is aangegaan tot 1 januari 2029. De huur voor 2025 bedraagt € 192.984. De huur wordt jaarlijks geïndexeerd.

De verplichting bestaat voor € 771.936 aan huurverplichtingen tot 2029. Hiertegenover staat geen subsidiebeschikking.

De verplichting naar looptijd kan als volgt worden gespecificeerd (op basis van de huur van 2025, de huur

Korter dan 1 jaar:	192.984
Tussen 1 en 5 jaar:	578.952
Langer dan 5 jaar:	0
Totaal:	<u><u>771.936</u></u>

Diensten

De stichting Escher Collectie heeft een overeenkomst afgesloten met de stichting Kunstmuseum Den Haag voor de verzorging van het systeembeheer van de stichting. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 4.900 exclusief btw.

De opzegtermijn bedraagt 90 dagen, derhalve is de verplichting ultimo 2024 € 1.225. Wijzigingen van de vergoeding vinden plaats op basis van de wijziging van het maandprijsindexcijfer volgens de consumptieprijsindex (CPI).

Stichting Escher Collectie heeft een licentieovereenkomst afgesloten met M.C. Escher Holding B.V. voor een periode van vijf jaar, van 16 november 2002 tot en met 16 november 2007. Na deze periode zal, in overeenstemming met beide partijen, dit contract jaarlijks stilzwijgend worden verlengd. In 2024 is een vergoeding opgenomen van € 46.840 exclusief btw.

De stichting Escher Collectie heeft een bruikleenovereenkomst afgesloten met de stichting Kunstmuseum Den Haag voor de bruikleenobjecten M.C. Escher uit de collectie van het Kunstmuseum Den Haag. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 50.000 exclusief btw. De opzegtermijn bedraagt 90 dagen, derhalve is de verplichting ultimo 2024 € 12.500.

Stichting Escher Collectie heeft eind 2024 besloten om te stoppen met GoPhoto en is een samenwerking aangegaan met het bedrijf Fotosnap om deze dienst over te nemen. Deze samenwerking is aangegaan voor een periode van 3 jaar. Na deze periode dient er een nieuwe overeenkomst aangegaan te worden.

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024

A.1 Publieksinkomsten

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Entree	1.478.512	1.477.550	1.658.310
Fotoshoot	68.971	68.601	82.351
Totaal	<u>1.547.483</u>	<u>1.546.151</u>	<u>1.740.661</u>

In het eerste normale jaar na COVID en het jubileumjaar 2023 kwamen er 146.181 bezoekers (2023: 183.778) naar het museum, dat is 1.181 bezoekers meer dan begroot. Hierdoor liggen de gerealiseerde publieksinkomsten nagenoeg gelijk aan de begroting.

A.10 Overige inkomsten

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Vergoedingen rondleidingen	18.140	17.500	21.016
Totaal	<u>18.140</u>	<u>17.500</u>	<u>21.016</u>

A.12 Diverse inkomsten

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Evenementen	86.833	75.000	122.345
Pacht café en winkel	28.807	28.500	27.605
Totaal	<u>115.640</u>	<u>103.500</u>	<u>149.950</u>

Geheel zoals verwacht hebben er iets minder evenementen plaats gevonden dan in het jubileumjaar 2023. Echter is de realisatie bijna € 12.000 meer dan begroot.

A.13 Bijdragen uit private middelen

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Particulieren	10.000	10.000	20.000
	<u>10.000</u>	<u>10.000</u>	<u>20.000</u>

In 2024 hebben de vrijwilligers alleen het gebruikelijke € 10.000 gesponsord voor de gratis toegankelijke workshops in de weekenden en vakanties.

A.20 Subsidie gemeente Den Haag

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Exploitatie	310.359	310.359	295.785
Gebruikers onderhoud	115.739	115.739	101.979
	<u>426.098</u>	<u>426.098</u>	<u>397.764</u>

In 2024 is de volgende subsidieverlening verkregen:

1. Subsidietoekenning 2024 datum 16 januari 2024 met kenmerk 20231003-12494

De volgende subsidievoorwaarden zijn overeengekomen:

1. De stichting Escher Collectie behaalt circa 145.000 bezoekers en draagt er zorg voor dat er naast de Escher tentoonstelling ook tenminste drie andere tentoonstellingen te zien zijn in het Paleis.
2. De stichting Escher Collectie bereikt in 2024 met educatieve activiteiten ca. 3.200 leerlingen uit het primair onderwijs in Den Haag en ca. 7.000 leerlingen uit het voorgezet onderwijs.
3. De stichting Escher Collectie dient inspanningen te leveren op het gebied van cultuuronderwijs conform de doelstellingen uit de nota Cultuureducatie 2021. U dient vanaf 2022 verder te werken aan de ontwikkeling en het aanbieden van activiteiten voor het cultuuronderwijs die zijn afgestemd op de wensen van scholen en passen binnen de doorlopende leerlijnen die binnen het project 'Cultuuronderwijs op zijn Haags' worden ontwikkeld door scholen en culturele instellingen.
4. De stichting Escher Collectie neemt maatregelen om de inclusiviteit van de organisatie te bevorderen en de diversiteit van de Haagse bevolking terug te laten komen in het beleid op gebied van personeel, publiek, programmering en partners.
5. De stichting Escher Collectie spant zich in om relevante samenwerkingen aan te gaan met (culturele) partners in de stad.
6. De stichting Escher Collectie treft maatregelen ter bevordering van een gezonde en duurzame bedrijfsvoering, waaronder de toepassing van de cultural governance en fair practice codes.

Voor 2024 is een bedrag van € 310.359 bevoorschot door de gemeente Den Haag.

Niet alle voorwaarden zijn in 2024 behaald.

A.24 Overige subsidies gemeente Den Haag

	<i>Realisatie</i> <i>2024</i>	<i>Begroting</i> <i>2024</i>	<i>Realisatie</i> <i>2023</i>
	€	€	€
Herstelfonds Cultuur 2020 Gemeente Den Haag	-	-	-22.134
Totaal	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-22.134</u>

Stichting Escher Collectie heeft in 2021 een subsidie Herstelfonds van de gemeente ontvangen van € 61.390,- voor de verliezen als gevolg van de COVID-crisis. De subsidie is niet volledig benut en dient conform de afspraken terugbetaald te worden. Om die reden is in 2023 een negatieve bate verantwoord in de jaarrekening.

B.1 Beheerlasten personeel

	<i>Realisatie</i> <u>2024</u>	<i>Begroting</i> <u>2024</u>	<i>Realisatie</i> <u>2023</u>
	€	€	€
Huisvesting loonkosten	86.166	80.500	81.151
Bedrijfsvoering loonkosten	261.457	196.000	225.249
Bedrijfsvoering inhuur extern	40.250	113.000	67.946
Overige personeelskosten	3.693	12.000	7.868
Totaal	<u>391.566</u>	<u>401.500</u>	<u>382.213</u>

In de loonkosten bedrijfsvoering heeft er een verschuiving plaats gevonden tussen inhuur en vaste loondienst. De overschrijding van de bedrijfsvoering loonkosten vallen ten delen weg tegen de inhuurkosten bedrijfsvoering.

B.2 Beheerlasten materieel

	<i>Realisatie</i> <u>2024</u>	<i>Begroting</i> <u>2024</u>	<i>Realisatie</i> <u>2023</u>
	€	€	€
Huisvesting	278.960	335.000	250.210
Gebruikersonderhoud	115.739	101.000	101.016
Bedrijfsvoering	323.817	160.000	215.905
Afschrijving	14.562	10.000	9.757
Totaal	<u>733.078</u>	<u>606.000</u>	<u>576.887</u>

Kosten huisvesting zijn € 56.040 lager dan begroot. De besparing is tot stand gekomen door lagere kosten voor gas en licht. Bij het opstellen van de begroting 2024 was nog niet duidelijk wat voor een verhoging het nieuwe contract voor gas en licht met zich mee zou brengen.

De € 163.817 overschrijving bij bedrijfsvoering heeft primair te maken met de extra kosten gemaakt voor de overgang naar de Amerikaans Ambassade en het copyright. De kosten van de Ambassade zullen onttrokken worden van de voorziening 'Escher naar de Amerikaanse Ambassade'.

B.4 Activiteitenlasten personeel

	<i>Realisatie</i> <u>2024</u>	<i>Begroting</i> <u>2024</u>	<i>Realisatie</i> <u>2023</u>
	€	€	€
Educatie loonkosten	186.950	182.500	171.771
Publieksopvang loonkosten	138.933	134.500	93.722
Educatie inhuur extern	45.816	48.000	71.191
Publieksopvang inhuur extern	392.590	331.250	383.142
Totaal	<u>764.289</u>	<u>696.250</u>	<u>719.826</u>

Er heeft een overschrijding plaats gevonden in de inhuurkosten publieksopvang. Dit komt enerzijds door een te lage inschatting ten opzichte van het jubileumjaar. Anderzijds komt deze overschrijding door een hogere inflatiecorrectie op de inhuurkosten van de suppoosten.

B.5 Activiteitenlasten materieel

	<i>Realisatie</i> <u>2024</u>	<i>Begroting</i> <u>2024</u>	<i>Realisatie</i> <u>2023</u>
	€	€	€
Tentoonstellingen	162.108	158.000	227.215
Marketing en Communicatie	109.358	169.000	239.533
Educatie	23.380	20.000	6.642
Aankopen Escher Prenten	51.872	-	31.529
Diverse activiteiten	76.297	65.000	89.376
	<u>423.015</u>	<u>412.000</u>	<u>594.296</u>

De post 'Marketing en Communicatie' is bewust minder aangesproken dan begroot, gezien het rampzalige weer en de gevolgen hiervan in zowel de lente als het hoogseizoen.

De aankopen Escher zien toe op de houtgravure 'Tempel van Segeste' en op de tegelsculptuur 'Vissen en vogels'.

Specificatie loonkosten

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	€	€
Salariskosten	584.671	509.491
Pensioenlasten	37.420	25.847
Sociale lasten	76.366	64.270
Bijdrage	-24.951	-27.715
Totaal	<u>673.506</u>	<u>571.894</u>

De loonkosten van de coördinator museumwinkel worden per kwartaal doorberekend aan de Stichting Vrienden van Escher in Het Paleis en zijn opgenomen onder de post bijdrage.

De Stichting Escher Collectie volgt de Museum cao.

Per 1 januari 2024 is iedereen een periodiek omhoog gegaan.

In december is er een eindejaarsuitkering van 3,4% uitgekeerd aan medewerkers die na 31 maart 2017 in dienst zijn gekomen (cf. Museum-CAO) en 6% aan de medewerkers die voor deze datum in dienst waren.

	2024	2023
	€	€
Huisvesting (beheerlasten)	1,4	1,6
Bedrijfsvoering (beheerlasten)	2,8	1,6
Educatie (activiteitenlasten)	2,5	3,2
Publieksopvang (activiteitenlasten)	3,1	1,3
Gemiddeld aantal werknemers	9,8	7,7

Den Haag, 28 april 2025
Stichting Escher Collectie

M. Schavemaker
Directeur

P. Broekhoff
Directeur

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

In de statuten zijn geen bepalingen inzake resultaatbestemming opgenomen.